

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 02774 2546

HET AZIATISCH GEVAAR

DOOR

J. P. SCHOEMAKER,

Gep. Kapt. O. I. leger.

LEIDEN — 1908.
BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ
VOORHEEN
E. J. BRILL.

HET AZIATISCH GEVAAR.

HET AZIATISCH GEVAAR

DOOR

J. P. SCHOEMAKER,
Gep. Kapt. O. I. leger.

LEIDEN — 1908.
BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ
VOORHEEN
E. J. BRIL.

De jaren *1857—1858* staan in de annalen der Britsch-Indische Geschiedenis met bloedige letters aangeteekend. Gedurende die jaren toch werd het Britsch Aziatisch rijk geteisterd door een soldatenoproer, waarvan de wereldhistorie geen tweede voorbeeld oplevert.

Geen pen heeft het gewaagd de afschuwelijke bijzonderheden der moordtooneelen te schetsen, waarvan duizenden Engelschen, zonder onderscheid van kunne en leeftijd, het ongelukkig slachtoffer waren. Ook ooggetuigen, die aan het bloedbad ontkwamen verzwijgen ter wille der eerbaarheid en het menschelijk gevoel vele weerzinwekkende martelingen en monsterachtige beleedigingen, waaraan zich de soldaten schuldig maakten, inlandsche krijgslieden, die te voren immer met roem onder de Britsche banieren, voor Engelands grootheid hadden gestreden.

Onbeschrijfelijk was dan ook de indruk, die de opstand op de gemoederen in Engeland maakte. Dat oproer, meer bekend onder den naam van „de opstand der Sipayers" deed de heerschappij van het trotsche Albion in Azie tot op hare grondslagen wankelen. Het was dan ook uitsluitend te danken aan de uiterste krachtsinspanning en bewonderenswaardige dapperheid en volharding der Britsche, en enkele trouw gebleven Inlandsche Regementen, dat het Engelsche gezag zich van lieverlede herstelde.

Geen wonder, dat in die dagen van verschrikkingen en rampspoeden ook het Nederlandsche Volk uit zijn onverantwoordelijke onverschilligheid ten aanzien zijner rijke en kostbare kolonien werd wakker geschud en met angst en spanning de ontzettende gebeurtenissen in Hindostan volgde, begrijpend, dat de val van het *Britsch Indische Rijk* door dien van *Nederlandsch Indie* zoude worden gevolgd.

Het is dan ook een onloochenbare waarheid, dat de gebeurtenissen, welke in 1857—1858 bij het Britsch Indische leger plaats grepen, voor ons, als groote koloniale mogendheid, waarschuwende lessen zijn. Zij zijn zooals Professor P. J. VETH te recht opmerkt, in zijn voorrede in het werk des heeren D. C. STEYN PARVÉ [de Bijbel, de Koran en de Veda's] uit welk belangrijk werk wij voor een groot deel onze gegevens over dien opstand putten:

„een spiegel voor hetgeen onder soortgelijke „omstandigheden aan Nederlandsch Indië zou te „wachten en te doen staan."

De opstand der Sipayers leert ons tevens, welk een blinden eerbied de *Aziaat* en in het bijzonder de Mohamedaan voor zijne hoofden en priesters heeft en welke de ernstige gevolgen zijn, indien zijn fanatisme losbreekt.

Van de bewoners van Hindostan wordt beweerd, dat zij even zachtaardig en gedwee zijn als onze Javanen, die echter ondanks hun eenvoudigen en onderworpen aard, en in weerwil van hun kinderlijken geest, onder Prins DIPO-NEGORO, den onzen (1825—1830), de handen vol gaven en zelfs ons bestaan in Indië op bedenkelijke wijze bedreigden.

De beduidende golving, welke in de laatste jaren in de Mohamedaansche landen wordt waargenomen, eene beweging welke thans echter met grooter beleid en meer bedekt wordt bestuurd, en vooral de zeer onrustige geest in Britsch-Indië, waar de inlandsche bevolking wederom tegen het Europeesch bestuur wordt opgezet, en zelfs aangespoord om dat gezag door bloedvergieten ten val te brengen, geven ons aanleiding, om den opstand van 1857 in herinnering te brengen, voornamelijk om te wijzen op het ernstig gevaar dat de Europeanen in de Koloniën te wachten staat, zoowel van den Mohamedaan als van den Boeddhist, indien dweepzieke ijveraars en woelende raddraaiers niet aan banden worden gelegd.

Dat het Britsche volk den gevaarlijken toestand niet geringschat getuigen de artikelen in zijne dagbladen. De

Morning-Post, onder meer, schroomt niet te zeggen: „Indien niet tijdig tegen dat dreigend gevaar wordt front gemaakt, zal het te laat zijn."

Wie de behandeling der indische begrooting in de Tweede Kamer der Staten-Generaal van November 1907 heeft gevolgd, zal het niet onbekend zijn, dat door eenige sprekers werd verklaard, dat het Mohamedanisme *voor* en *na* de grootste bedreiging is voor ons Koloniaal bezit. Wij overdrijven dus niet.

Alvorens een overzicht te geven over de gebeurtenissen van 1857—58 in Britsch Indie, zullen we kortelijk het gevaar verduidelijken van het Oostersch fanatisme, welks ontzettende kracht niet mag worden onderschat, en dat eenmaal opgezweept, slechts ten koste van stroomen bloeds kan worden gekeerd.

* * *

Verschillende gebeurtenissen in Azie en vooral de reuzenvorderingen van Japan, dat zelfs zegevierend uit den strijd tegen het machtige Rusland te voorschijn kwam, hebben de bijzondere aandacht doen vestigen op dat werelddeel, welks bewoners hoe langer zoo meer hunne krachten leeren kennen en zelfbewust weten op te treden. Dat ontwaken der Aziatische volkeren heeft vooral de Koloniale mogendheden te denken gegeven, wijl zij bij ondervinding weten, welk een gevaarlijk fanatisme, deze geduchte volksmenigte beheerscht, zoodra zij tot daden overslaat. Reeds geruimen tijd vóór den Russisch-Japanschen oorlog heeft de Duitsche Keizer, Willem II, door een allegorischen voorstelling, Europa gewaarschuwd voor het meer en meer veldwinnen van het Boeddhisme.

Professor Vasilieff ziet echter een grooter gevaar in de uitbreiding van het Mohamedanisme, dat reeds 260 millioen aanhangers telt en ook in China niet alleen wonderbare vorderingen maakt, maar zelfs het Boeddhisme verdringt en de evangelisatie zeer bemoeilijkt.

Zoover bekend werden in China nimmer Mohamedaansche zendelingen vermoord, daarentegen verneemt men herhaaldelijk van het ombrengen van Christenen en het vernielen hunner werken.

„Daar waar de Muzelman zijn voet zet" zegt Professor VASILIEFF, laat hij zijn godsdienst achter, en waar christelijke zendelingen hun onmacht moeten erkennen, vindt de leer van den Profeet ingang. Dit noemt hij een hoogst bedenkelijk verschijnsel, dat *Europa* en het *Christendom* ernstig bedreigt, omdat in het Mohamedaansch fanatisme een grootere kracht sluimert, dan men vermoedt.

Het fanatisme speelt ook in onze Indische oorlogen een groote rol en wordt door hoofden en priesters tegen ons gretig opgewekt, waartoe elke gelegenheid — ook buiten den godsdienst staande — door hen wordt aangegrepen. En heeft eenmaal de medeslepende, bedwelmende invloed ingewerkt, dan verandert het geheele wezen van den inlander, zooals den strijd tegen de Padris op Sumatra, en vooral de Java-oorlog van 1825—1830 heeft aangetoond, waar het fanatisme zelfs den onderdanigen en zachtaardigen Javaan maakte tot een dapper, volhardend rebel en wreedaard.

Wij kennen 't Boeddhisme te weinig om daarover een juist oordeel uit te spreken. Slechts is ons van hooren zeggen bekend, dat de Boeddhist uit dweepzucht zichzelf pijnigt, moord en zelfmoord pleegt, doch wij weten, dat het Mohamedanisme een ongemeene kracht kan ontwikkelen, waarschijnlijk geput uit het onvoorwaardelijk geloof in God en in den profeet „La illah-il-allah Mohamed Rassoel allah!"

Dat de Nederlandsch Indische Regeering aan het Mohamedanisme, dat ook in onze Oost een belangrijk element vormt, genoegzaam gewicht hecht, moeten wij afleiden uit den steun, welke de christelijke zendelingen van Regeeringswege ondervinden, naar wij veronderstellen, met het doel, om tegenover het Mohamedanisme een andere macht te stellen.

Maar zeer ontstaatkundig is het o. i., om Protestantsche zendelingen toe te laten n een gewest, waar R. K. priesters

ijveren, en omgekeerd. De strijd om de parochie zal ten slotte er toe leiden, dat de inlander zegt: „de Blanda's (Europeanen) weten 't zelf niet" en hij grijpt dus zeer begrijpelijk weer naar den Koran, of keert terug tot het Boeddhisme.

Ook verbaast velen de vrijgevigheid waarmede de Ind. Regeering passen verleent, om naar Mekka te gaan, een pelgrimstocht, welke iedere Mohamedaan minstens eenmaal in zijn leven gehouden is te volbrengen, welke geloofswet een beduidende politieke beteekenis heeft, omdat den Muzelman — volgens den Koran broeders — *één* vereenigingspunt wordt aangewezen. Dr. GUSTAVE LE BON zegt in zijn uitnemend werk: La civilisation des Arabes" over dien pelgrimstocht sprekende:

„Il n'est point besoin, d'insister sur l'importance politique „que peuvent avoir à un moment donné, de telles réunions „d'hommes venus de si loin et unis par des intérêts religieux „communs."

En dat niet alle bedevaartgangers zich uitsluitend in het gebed verdiepen, maar ook aan politiek doen, bewijzen de pelgrims, die te Batavia bij aankomst gefouilleerd en gearresteerd worden.

Nu moge de bewering juist zijn, dat hoe meer het aantal hadjies toeneemt zóó minder hun prestige wordt, daartegenover staat, dat de schadelijke invloeden door het overbrengen van Arabische ondeugden en begrippen meer verspreid worden, en deze de orde en de rust in de koloniën verstoren.

Inderdaad, het is bezwaarlijk om in dezen den gulden middenweg te houden, te geven en te nemen; de begrippen van geloofsvrijheid te huldigen tegenover onze Oostersche onderdanen en daarbij te blijven waken voor eigen veiligheid.

Echter de gevolgen dier heillooze bedevaarttochten, de afkeer, welke den inlander voor den Europeaan, den „ongeloovige" wordt geleerd, en de onmogelijkheid, om altoos de draden te ontwarren, waarlangs zich de fanatieke geest van het groote en gevaarlijke vereenigingspunt naar onze Koloniën voortplant, rechtvaardigen, ja, eischen

maatregelen van voorzichtigheid, namelijk: dat de gang naar *Mekka* minder gemakkelijk worde gemaakt.

Wij weten niet welke geheimen de hoofdzetel van den Mohamedaanschen godsdienst ons verbergt, noch welke plannen in dat broeinest van fanatisme gesmeed worden, maar wij weten, dat zich aldaar de beweegraderen bevinden, die ook de hadjies in onzen Indischen Archipel in beweging houden, en dit is reeds voldoende om een grens te stellen aan onze toegevendheid.

Dat de hadjies met Mekka voeling houden en aan een zeker gezag gehoorzamen, is in 1883 in Bantam (Java) maar al te duidelijk gebleken, uit de gevonden correspondentie der Bantamsche geestdrijvers, welke papieren tevens afdoende bewezen, dat de bedevaartgangers onder zeer gevaarlijken invloed komen en te veel 't oor leenen, aan z. g. leeraren, die door valsche uitleggingen van den Koran het fanatisme tegen de Nederl. Indische Regeering trachten los te laten.

Wij zeggen „valsche uitleggingen" omdat de Koran geen onverdraagzaamheid predikt; Mohamed zelf was geen dweeper.

Toen Jeruzalem na eene hardnekkige verdediging door *Omar* werd genomen, geschiedde den Christenen geen leed en werden hunne kerken gespaard; daarentegen vermoordden de vrome kruisvaders twéé eeuwen later, alle Muzelmannen en verbrandden de Joden.

Waarschijnlijk hebben de oorlogen van de halve maan tegen het kruis en de onverdraagzaamheid der kruisridders er toe geleid, de Christenen als den grootsten vijand van het Islamisme te beschouwen en hen ten lange leste als ongeloovigen te brandmerken, waarmede de volgelingen van den profeet, aanvankelijk de heidenen bedoelden.

Thans kent hij blijkbaar geen onderscheid meer tusschen „Christen" en „Kafir" en wordt de Christen zelfs *hond* en *onrein* genoemd.

Voeg daarbij de leer, dat de Muzelman, die den dood vindt in den heiligen strijd tegen den „Kafir" de vreugde van het paradijs deelachtig wordt, dan is o. i. voor het

fanatisme — waartoe de oosterling van oudsher een natuurlijke neiging heeft — wel een verklaring te vinden.

De onverdraagzaamheid jegens de Christenen en de minachting waarmede zij worden bejegend, doen zich het meest in Turkije gevoelen, waar de Rajaa's — zoo worden de niet-Muzelmannen genoemd — nog dikwijls aan de wreedste vervolging bloot staan.

Het was voor een jaar of 15, dus zóó lang nog niet geleden, dat een Christen, die in betrekking stond tot een Muzelmansche vrouw, ter dood werd veroordeeld. De hulp, die Turkije wel eens genoodzaakt is in te roepen van de westersche mogendheden, heeft den toestand wel is waar iets verbeterd, maar toch maakt 't fanatisme zich af en toe nog schuldig aan onderdrukking en vervolging en verplicht de Europeesche mogendheden tusschen beide te komen.

Onze Engelsche naburen, die meer nog dan de Nederlanders, hebben ondervonden, waartoe dweeperij hunner Aziatische onderdanen voeren kan, beweren, dat het verbreiden van het Christendom het krachtigste middel is, om de onverdraagzaamheid en 't fanatisme van het heidensch Indië te onderdrukken en de Europeesche heerschappij te verzekeren.

Zij gronden hunne meening op het feit, dat tijdens de opstand van 1857 in *Britsch Indië*, de rust in de gewesten, waar de christelijke gemeenten waren — zooals Tanjore en Turneville — geen oogenblik werd verstoord.

Maar het statitisch overzicht der laatste jaren omtrent de uitkomsten der Evangelisatie bewijst, dat de aanwinst voor het rijk van Christus nog altoos zeer gering is; ongeveer 900000 inlandsche Christenen op de 280 millioen zielen.

De Heer LACEY, lid van het Anglicaansche zendelingsgenootschap heeft indertijd daaromtrent een merkwaardige verklaring gegeven en de moeilijkheden beschreven, welke de christenleeraar in *Indië* heeft te overwinnen en de opofferingen en kwellingen die een bekeerde hindoe moet trotseeren.

Zoo'n bekeerling, zegt hij, ziet zich verplicht alle gemeenschap met zijne bloedverwanten af te breken, want deze schuwen hem als de pest, te meer, daar zij zelven door de minste aanraking, hunne caste zouden verliezen. Hem en zijn gezin worden alle middelen van bestaan onmogelijk gemaakt. Zijne kinderen kunnen niet huwen, zelfs niet met den allerlaagsten Sudra. Geen hindoe denkt er aan zoo'n „afvallige" behulpzaam te zijn in het bouwen van zijn huis en het begraven van zijne lijken. Elke kwelling, elke vervolging den hindoe aangedaan, die het Christendom omhelst, vindt algemeenen bijval en wordt luide toegejuicht, waaruit dus duidelijk blijkt, dat ook de Boeddhist van den Christen een afkeer heeft. Deze ondragelijke toestand hebben de zendelingen eenigszins uit den weg geruimd, door het stichten van kleine nederzettingen, welke uitsluitend door bekeerde hindoes worden bewoond.

Dat de verspreiding van de leer van Christus de inlanders niet nader brengt tot den Europeaan getuigt de opstand der Philippijnen tegen Spanje. Het grootste gedeelte der bewoners dier voormalige Spaansche kolonie zijn christenen en toch was hunne houding tegenover de Spaansche Regeering steeds vijandig, wel een bewijs dat door evangelisatie alleen, geen band tusschen den Oosterling en den Europeaan wordt gelegd.

De macht van het bekeeringswerk wordt o. i. zeer overschat. Ook de *Nederlandsche-Oost-Indische Compagnie* zag in het Mohamedanisme een groot kwaad voor haar gezag en meende dit te kunnen bestrijden door de inlanders tot het Christendom te bekeeren, reden waarom in 1612 te Leiden onder ANTHONIUS WALDAEUS, hoogleeraar in de theologie, eene inrichting tot stand kwam, om zendelingen te vormen voor Indië. Tot nog toe is het resultaat maar zeer betrekkelijk: Java telt nauwelijks 25000 Christenen en in Britsch-Indië, waar 150 jaren achtereen een leger van zendelingen met rusteloozen ijver aan het bekeeringswerk arbeidt is men — zooals reeds aangetoond — niet gelukkiger.

Wel zijn van de 280 millioen Britsch-Indiërs ± 900000, die

zich Christenen noemen, doch zij zijn naar hart en geest Mohamedaan of Boeddhist gebleven.

Voor die bedroevende uitkomsten kunnen wij geen andere verklaring vinden, dan dat de leer van Christus minder voldoet aan de behoeften van het oostersche volk, dan de eeredienst van Mohamed, welke de machtigste is, die tusschen den Atlantische Oceaan tot de Chineesche zee beleden wordt, ook Japan telt tegenwoordig vele aanhangers van den profeet.

De macht, die de Koran op zijne belijders uitoefent is wonderbaar en nog door geen religie overtroffen. Zelfs de grootste misdadigers, die alle menschelijke wetten durven te tarten, wagen het niet, die van Mohamed te overtreden en vasten en bidden als de vroomste Muzelman.

Het onwrikbaar vertrouwen in Allah en den profeet is de sterkste schakel welke millioenen Mohamedanen samenhoudt, terwijl het vaste geloof in een onafwendbare fatum in het 't staat geschreven, hen met evenveel berusting het juk van den overheerscher doet torsen, als met blinden godsdienstijver naar het zwaard grijpen, om dien overheerscher den oorlog aan te doen.

Een sluwe dweeper heeft slechts met overtuiging in naam van Allah en den profeet tot hen te spreken, om ze in vurige geestdrift te doen ontvlammen.

CONAN DOYLE zegt: Er behoeft slechts een energiek man, een *Omar* of een *Ali* onder hen op te staan, die gebruik weet te maken van de ontzagwekkende massa, om in naam van den profeet, millioenen fanatieke strijders in een reuzenstroom te leiden. Die woorden zijn den bekenden schrijver wellicht in den mond gegeven door de beweging, welke reeds langen tijd in de Mohamedaansche landen wordt waargenomen en waarop ook door andere schrijvers met een bezorgd gemoed de aandacht is gevestigd.

Het is moeilijk te zeggen, of die heftige artikelen tegen de Westersche mogendheden, in enkele Turksche en Egyptische bladen, en in den laatsten tijd ook in de inlandsche

couranten in Britsch-Indië in verband staan met de beweging van het pan-Islamisme, maar velen zullen zich herinneren, dat voor korten tijd nog, sommige Turksche bladen zooals de *Turksch-Arabisch Malumat* en de *Servet* zoomede de Fransche editie daarvan, zich beijverden om in opruiende artikelen de Nederl. Indische Regeering bij hare Mohamedaansche onderdanen in verdenking te brengen.

Vooral de *Servet*, die te Constantinopel wordt uitgegeven, bevatte herhaaldelijk de ergelijkste opstellen, welke ten slotte in Nederland de aandacht trokken, daar de Indische Gids van de September-aflevering 1898 eene volledige vertaling gaf van een bijzonder opruiend stuk.

Sinds zijn die Turksche bladen door de Indische Regeering in onze bezittingen, beoosten de Kaap, verboden. Ons dunkt, dat het tegenwoordig niet overbodig is, om ook de inlandsche bladen van *Britsch-Indie* in onze Koloniën den toegang te ontzeggen.

Indien een besmettelijke ziekte heerscht bij onze naburen, dan gebiedt de voorzichtigheid, dat men aan de grenzen tijdig voorzorgsmaatregelen treft. Een oproerige stemming is niet minder gevaarlijk en aanstekelijk dan de cholera.

Dat er inderdaad verstandhouding bestaat tusschen onze Mohamedaansche onderdanen en hunne Turksche en Arabische geloofsgenooten hebben de gebeurtenissen bewezen in 1881 te Palembang, waar de complotmakers onder de leiding stonden van een voormalig Turksch officier Abdoel Wahib Ben Mohamed, ridder der Medjidich orde, en die vooral als bloedverwant van den Groot Sherif van Mekka een ongewonen invloed had.

Niet minder opvallend is de grootmoedigheid van de Turksche Regeering, die zich beijvert om jongelieden van de Javaansche aristocratie op te nemen in hare militaire scholen en bijzondere inrichtingen van onderwijs.

Nog vernemen wij, dat nog steeds geijverd wordt, om een Concilium tot stand te brengen, ten einde meer aaneensluiting te verkrijgen tusschen *75* à *80* Mohamedaansche

Kerkgenootschappen. Het zijn voornamelijk de aanhangers van het pan-Islamisme, bijgestaan door eenige hoogpriesters van de Moskee *El-Azhar* in Syrie die de beweging leiden.

De grootste dweepers zijn wel de Wahabiten, een secte der Mohamedaansche religie, welke eerst tegen 't laatst van 1700 ontstond en thans reeds geheel Arabie beheerscht, en ook in Britsch-Indië meer aanhangers telt, dan voor het Engelsch bestuur wenschelijk is.

Welk een verderf die Sectarissen voor ons zijn geweest, weten wij uit de beschrijving van den Padri-oorlog (1821—1837) zooals de Wahabiten ter westkust van Sumatra zich noemden en wier geest nog in die berglanden woont. Generaal Knoop o. a. zegt van een hunner hoofden den Toeankoe *Iman*, den bekwamen en energieken verdediger van Bondjol, den heiligen zetel der Padris, dat de Toeankoe zich den roem van een Washington zoude hebben verworven wanneer het geluk aan zijne zijde ware gebleven.

Wij halen die woorden aan, wijl over 't algemeen, de inlander als vijand veel te gering wordt geschat. Reden waarom men zich minder bezorgd maakt, over een ernstige vijandschap met de bevolking dan over eene aanranding van buiten.

Voor 't laatste moge wellicht reden van bezorgdheid bestaan, doch wij zouden er waarlijk niet minder om zijn, indien wij meer aandacht schonken aan het vuur, dat ons in eigen boezem dreigt en gevaarlijk genoeg om zich heen kan grijpen. Wij verwijzen naar den Bantamschen opstand [1888] die plotseling losbarstte, om aan te toonen, dat een rustige rust bedriegelijk kan zijn, want zelden verraadt het uiterlijk van den inlander wat in zijn gemoed omgaat. — Ook heeft dat oproer geleerd dat de Indiërs knappe samenzweerders zijn, die niet alleen meesterlijk de kunst verstaan een Siciliaansche Vesper te beramen, maar ook den geloofsgenoot in het geheim voor de ontwikkeling hunner plannen weten af te richten.

Ook de tijding van den opstand in de Vorstenlanden 1825

trof de Regeering als een donderslag uit een wolkeloozen hemel. Niet minder sluw en geheimzinnig werd in 1881 het Palembangsch complot voorbereid, eene samenzwering welke gelukkig nog op het allerlaatste moment door het beleid- en krachtvol optreden van den resident — later gouverneur van Atjeh — den Heer LAGING TOBIAS in hare moord- en heerschzuchtige plannen werd verijdeld.

Dat complot bestond uit de talrijke leden der Sultans-familie, waartoe ook behoorde een employé van het residentie-bureau. De Heer LAGING TOBIAS had den samenzweerders door tusschenkomst van dien schrijver doen weten, dat hij geen geloof hechtte aan de kwade geruchten, welke hem waren bericht en de prinsen dien laster niet beter konden weerspreken dan door den eed van trouw op plechtige wijze te hernieuwen in handen van den Mohamedaanschen hoofdpriester. Die plechtigheid werd door genoemd bestuurshoofd bepaald op den morgen van den 2[en] Augustus, den dag waarop de algemeene moord op de Europeanen zoude plaats hebben. Het eenvoudig doch goed overlegd plan was, om 's avonds in de kampong brand te stichten, wetend, dat de bezetting onmiddelijk met hare brandspuiten ter hulp zoude snellen. Dan zoude een deel der samenzweerders zich op de argelooze soldaten werpen en deze neerhouwen; de overigen hadden de opdracht de wacht van het fort te overrompelen en de weinige manschappen, die in de chambrées waren achtergebleven, te vermoorden. Eenmaal meester van het fort, dan waren de Europeesche ingezetenen weerloos en dus overgeleverd aan de bloeddorst der oproerlingen. Toen een honderdtal prinsen op dien bewusten morgen naar het residentiehuis gingen om den eed af te leggen en zij midden op den weg waren, tusschen het fort en de rivier, werd hun eensklaps een donderend „halt" toegeroepen. Het was de Heer LAGING TOBIAS, die hun den weg versperde en met de revolver in de hand den prinsen gebood, de wapens af te leggen. Middelerwijl had een detachement zeesoldaten, dat quasi aan het exerceeren was, zich

naast den Heer TOBIAS opgesteld; tegelijkertijd trok een afdeeling troepen van het fort met bliksemssnelheid door de achterpoort, om hun den pas af te snijden. Met één slag had men nu de hoofdleiders in handen, die verlamd van schrik, zeer gedwee zich naar de arrestlocalen in het fort lieten brengen, welke te voren voor dat doel waren gereed gemaakt. Eerst na de arrestatie wisten de Europeesche ingezetenen aan welk groot gevaar zij hadden blootgestaan. Behalve de Resident, de Militaire commandant en de President van den raad van justitie was geen Europeaan met het complot bekend.

Wij zeiden het reeds, men gelooft in Indië niet spoedig aan de mogelijkheid van een opstand, of aan eene gevaarlijke beweging, alsof zoo iets tot het rijk der fantasie behoorde. Trouwens de Nederlander gelooft niet gauw aan een gevaar, tenzij hem dat — volgens den Raadpensionaris JOH. DE WITT — claer voor ogen staet. Toen de Redacteurs van twéé voorname Indische bladen, vóór ongeveer 20 jaren, een opstand in het Buitenzorgsche (Tjomas) voorspelden, werden zij daarvoor vervolgd en gestraft. Dat die voorspelling werd bewaarheid, is bekend. Toen in 1858 de toenmalige Indische Regeering voor een opstand in het rijk van Bandjermasin werd gewaarschuwd heeft zij daaraan evenmin eenige aandacht geschonken. In 1859 brak echter dat oproer los, een opstand, die in 1863 officieel bedwongen heette, doch eerst in 1906 als onderdrukt kan worden beschouwd. In Britsch Indië zijn de bestuurslieden voor hun gedrag verantwoordelijk aan hun Parlement. Voor zoover ons bekend is in Nederl. Indië nog nimmer een machthebbende wegens ernstige tekortkomingen op staatkundig gebied voor een gerechtshof gedaagd. Ware zulks het geval, waarschijnlijk hadden wij onder meer geen Java-oorlog, noch een Bandjermasingsche-krijg te boekstaven. Vermoedelijk ware ook *Atjeh* in 1881 niet onder een burgerlijk bestuur gebracht door den gouverneur-generaal VAN LANSBERGE, welk bestuur de vrucht van jarenlange ongehoorde inspanning deed verloren gaan.

Mr. P. Brooshoofd zegt in zijn *Geschiedenis van den Atjeh-oorlog* op bl. 216: „Volgens onze ernstige overtuiging „dan ligt de schuld van den ongunstigen omkeer der zaken „in de reeds vroeger vermelde eerzucht van den Heer G. G. „van Lansberge, den Atjeh-oorlog onder zijn bestuur ten „einde gebracht te zien." De eerzucht van dien Landvoogd, die 's lands belang aan zijn ijdelheid ten offer bracht, heeft het Nederlandsche volk stroomen bloeds en schatten gelds gekost. Maar de overgroote meerderheid van onze Natie kent hare Koloniën niet, zij laten haar onverschillig, daarom vordert men geen verantwoording omtrent tekortkomingen van bestuurslieden, en wordt dikwijls niet gelet op de benoeming tot eene betrekking, waaraan een groote verantwoordelijkheid is verbonden.

In het Koloniaal Weekblad dd. 14 November 1907 lezen wij onder meer:

„Al te weinig wordt nog de groote verantwoordelijkheid „gevoeld, die ons volk draagt in verband met ons koloniaal „bezit en te weinig aandacht wordt er meestal geschonken „aan het koloniaal debat in de Tweede Kamer."

Die onverschilligheid, dat gebrek aan belangstelling in onze Oost, lijkt ons een zeer groot gevaar voor onze Indische heerschappij. „Geen grooter kwaad, dan onverschilligheid voor het kwade", zegt de generaal Knoop, die de toekomst van Nederland bedreigt acht, zoo *Indie* voor ons verloren gaat.

Het is mogelijk, dat het weinig kwaad denkend karakter van den Nederlander dan wel zijne onbekendheid met den waren aard onzer Aziatische onderdanen, de redenen zijn, dat velen in onze Oost zoo rustig en onbekommerd daarheen leven, maar o. i. moet zulks ook geweten worden aan de onderschatting van den bruinen broeder, die omdat hij traag en zacht van aard is en reeds eeuwen met onderwerping het juk der compagnie draagt, weinig gevaarlijk heet.

De onderschatting deed velen ook de voorzorgsmaatregelen critiseeren die allerwege op Java tijdens het oproer in 1888,

door de Indische Regeering werden bevolen. Men zal evenwel moeten toestemmen, dat onze bestuurslieden die op Java het roer in handen hadden, uit den aard hunner betrekking beter wisten, dan anderen, welken omvang het Bantamsch complot had.

Uit de vele arrestaties, vooral op Java, kort na den opstand, was het voor den aandachtigen opmerker duidelijk, dat de samenzwering over gansch Java vertakkingen had.

Het is dan ook niet aan te nemen, dat driehonderd geestdrijvers ruim *drie* jaren achtereen onder de oogen van het bestuur zouden hebben geconspireerd, alleen en uitsluitend om enkele Europeesche families te *Tjilegong* te vermoorden!

Wij willen om de nabestaanden der ongelukkige slachtoffers, die moordtooneelen stilzwijgend voorbijgaan, genoeg zij gezegd dat de vrome oproerlingen zich als bloedhonden deden kennen. Zij, die zóó van verontwaardiging gloeien over het optreden onzer indische troepen, vergeten tegenover welken inlandschen vijand zij soms staan.

Het ontbrak die heilige cohorte te Tjilegon gelukkig aan een bekwamen aanvoerder, een energiek, doortastend hoofd, waardoor zij samenwerking misten en de eedgenooten te *Bantam* alleen stonden, toen zij door een afschuwelijk bloedbad, het sein gaven tot den algemeenen opstand. Men beweert dat de opstand te vroeg is losgebarsten, zoodat de Bantammers — zooals gezegd — alleen stonden en dus niet waren opgewassen tegen het snel en krachtig optreden onzer troepen. En nog waren de grenzen van dat oproer niet te bepalen geweest, hadde de Regeering het niet onmiddelijk den kop ingedrukt.

Hoe men ook over de macht en den invloed van het Mohamedanisme moge oordeelen, de feiten bewijzen afdoende, dat de steeds kuipende geestdrijvers rusteloos naar voorwendselen zoeken, om het volk tegen de Regeering op te ruien, dat gewoonlijk een al te gretig oor verleent aan die fanatieke inblazingen.

Dat het voorwendsel niet gemakkelijk is te vinden, pleit

voor onze Indische Regeering, die zonder dwinglandij een stelsel volgt, 't welk verre boven dat van eenige andere Koloniale Mogendheid staat. En ofschoon enkele vreemde bladen, ook de Engelsche, en zelfs de „Indépendance" onzen goeden naam als koloniale mogendheid aanranden, toch is het streelend voor ons nationaal gevoel, dat de Europeesche pers ons koloniaal bestuur de palm der wijsheid toekent.

Maar niettegenstaande al zijn wijsheid, rechtvaardigheid, gematigdheid en de onvermoeide pogingen om onze Aziatische onderdanen tot beschaving te brengen, zal het, om het fanatisme te bedwingen, steeds de hand aan 't zwaard moeten houden, daar evangelisatie schipbreuk lijdt op de onbuigzaamheid van den Aziaat en de beschaving te veel afstuit op vooroordeelen en dweepzucht. Zulks blijkt ten duidelijkste in Turkije, waar het fanatisme trots hervorming en hooger onderwijs nog geenszins is overwonnen, ja, zelfs onder de hoogere standen even sterk heerscht als onder 't volk.

Na vorenstaande rijst van zelf de voor ons onderwerp belangrijke vraag, welke wel de doeltreffendste middelen zijn, om onze Aziatische onderdanen voor heillooze invloeden van het pan-Islamisme van *Mekka* te vrijwaren, en te verhinderen, dat een gelijksoortige beweging als die, welke in *Britsch-Indië* wordt waargenomen, zich in den Nederl. Archipel voortplant.

Er is zeker meer dan gewone ervaring noodig, om de middelen te beramen en in toepassing te brengen, zonder den Oosterling te tergen en zijn fanatisme te prikkelen.

De beantwoording dezer vraag zij daarom aan meer bevoegden overgelaten, aan degenen, die uit den aard hunner betrekking daarover juister kunnen oordeelen.

Niemand zal het echter in ons kunnen wraken, dat wij — uit belangstelling in onze Koloniën — een onderwerp onder de aandacht brengen dat zóó nauw tot onze Oostersche heerschappij in verband staat.

Vooral na de overwinningen der Japanners zijn er niet

weinigen, die den toestand in Azië ingewikkelder en hachelijker achten voor het blanke ras, welks overwicht bedenkelijk is gedaald. Het verbond, dat *Engeland* met *Japan* heeft aangegaan, zoomede het tractaat tusschen *Frankrijk* en genoemde Aziatische mogendheid gesloten, getuigen wel, dat beide groote Europeesche Staten de toekomst niet gerust te gemoet gaan.

„Azië voor de Aziaten" ziedaar de leus, welke het over moedige Japansche volk reeds luide heeft doen hooren. Het valt niet te ontkennen, dat zijn toenemende zucht naar uitbreiding, vroeg of laat aanleiding kan geven, om ons in het oosten te bestoken, wat zeker niet zal uitblijven, indien 't dat energieke gele ras gelukt, de Amerikanen uit de Philippijnen te verdrijven. Van deze eilanden naar onzen Indischen Archipel is maar één stap. Het is opmerkelijk en geeft te denken, dat deze Oostersche Romeinen in de laatste jaren ook ons Indië bespieden; spionnen, die voor het meerendeel hoofdofficieren zijn van den Japanschen generalen staf. Zulk eene bedekte belangstelling noemen wij hoogst verdacht. Wij weten natuurlijk niet, welke veroveringsplannen de Japanners voor Europa verbergen, maar zeker is 't, dat zij kosten noch offers sparen, om hun leger en vloot uit te breiden, en zich uitrusten, alsof een nieuwe kampstrijd aanstaande is.

Zijn de berichten in de Nederlandsche bladen van den 24 November 1907 juist, dan moet de Japansche staatsman graaf OKOEMA een redevoering hebben gehouden voor de Kamer van Koophandel te Kobe, die o. i. eene ernstige politieke beteekenis heeft. Hij zeide onder meer:

„Indië en de Stille Oceaan zouden ook uitstekende afzetmarkten zijn voor uwe koopwaren. Maar met deze behoeft gij u nog niet tevreden te stellen. Gij moest ook van tijd tot tijd naar Europa gaan. En gij behoeft geen gebruik te maken van buitenlandsche schepen, gij kunt met Japansche schepen overal komen.

„Iedere plaats, waar de Japansche vlag wappert, kan

worden beschouwd als behoorende tot Japan. Zoodoende strekt de Japansche souvereiniteit zich uit over den Stillen Oceaan, de Chineesche wateren, den Indischen Oceaan en Korea. Gij kunt overal onder protectie van de Japansche vloot gemakkelijk komen.

De drie honderd millioen bewoners van Indië, die door de Europeanen onderdrukt worden, wenschen door Japan te worden beschermd en zijn reeds begonnen de Europeesche goederen te boycotten. Wanneer de Japanners deze gelegenheid niet te baat nemen en niet naar Indië gaan, zullen de Indiërs teleurgesteld zijn. Neemt men de weldaden des Hemels niet aan, dan zendt deze ongelukken.

„Van oudsher was Indië het land der schatten. ALEXANDER DE GROOTE verzamelde er zooveel, dat hij er honderd kameelen mede kon beladen; MAHOMED en ATTILA hebben eveneens rijkdommen in Indië bijeengegaard. Waarom zouden de Japanners hun voordeel niet gaan zoeken in dit land, nu de bewoners de armen naar hen uitstrekken."

Het is zeker, dat deze merkwaardige rede aan duidelijkheid niets te wenschen overlaat en de ware bedoelingen bezwaarlijk door vredelievend klinkende verzekeringen van Japansche ambtenaren kunnen worden bemanteld. Daar Japan een overrompelingstaktiek voorstaat, kan tegenover dit ondernemend en energiek volk niet genoeg de voorzichtigheid worden in acht genomen. Waarschijnlijk zal de eerste aanval gericht zijn op de Amerikanen. Met bezorgdheid zal dan het oog van den Aziaat en den Europeaan gevestigd wezen op dien geduchten worstelstrijd, die in de Indische wateren en op de Philippijnen over het lot van het blanke en het gele ras te beslissen heeft.

Waren de Amerikanen op de Philippijnen voor ons, in 't eerst, geen gewenschte naburen — wijl zij reeds vanaf 1856 aanleiding gaven tot mistrouwen, dat ook de reden was van de onvoorbereide 1e Atjeh-expeditie — thans zien wij hun gaarne als blijvende meesters op die eilanden, aangezien zij, zelf bedreigd, nu minder te vreezen zijn.

Of er voor ons kans bestaat, om in Indië aan Japan het hoofd te bieden, is moeilijk uit te maken, omdat zulks hoofdzakelijk afhangt van de houding der inlandsche bevolking, wier trouw en steun ons wellicht niet zullen ontvallen, indien wij door een Europeeschen vijand worden bedreigd, doch staan wij tegenover een Aziatischen tegenstander, dan zal voor ons, vermoedelijk het ergste te vreezen zijn.

Wel zijn de Japanners volgelingen van BOEDDHA en de bewoners van onzen Indischen Archipel voor het meerendeel belijders van den ISLAM, maar de opstand in Britsch-Indië heeft maar al te duidelijk bewezen, dat de Boeddhist en de Mohamedaan zeer wel samengaan, wanneer het betreft den gehaten Kafir, den Christenhond te bestrijden, die bovendien tot een ander ras behoort.

Dat in ons Indië de eerbied en het ontzag voor den Europeaan beduidend minder is dan vroeger, valt niet te ontkennen en zeer zeker kan niemand beter daarover oordeelen, dan de Europeanen, die in de binnenlanden vertoeven en te midden der inlanders leven.

Toen de ontzettende moord tijdens het Verraad van Lombok in 1894 onder de Europeanen in Indië, groote verslagenheid teweeg bracht, juichten de inlanders en zelfs te Batavia — de hoofdstad van *Nederl. Indië* — bleek toen de sympathie der inlandsche bevolking niet voor onze wapenen te wezen, maar wel dat zij de zaak der Lombokkers van ganscher harte waren toegedaan. Dat verraad werd gelukkig heel spoedig door een schitterende „revanche" onzer dappere troepen afdoende gewroken, zoodat het vermoeden van onmacht der Indische Regeering en eene neiging tot verzet onmiddelijk werden beteugeld. Ergerlijk vooral in onze Oost is tegenwoordig de houding der Chineezen, wier overmoed en verwaandheid de spuigaten uitloopen. Onze vrijzinnige staatkunde schijnt den langstaarten blijkbaar een bewijs van vrees en blijkt tegenover dat volk misplaatst. Reeds in den tijd der Oost-Indische Compagnie was men dikwijls verplicht dat gele element de duimschroeven aan

te leggen en verdient het o. i. aanbeveling, om de regimie van den ijzeren maarschalk DAENDELS, gouverneur-generaal van Nederl. Indië (1808—1811) andermaal op dat brutaal en arrogant ras toe te passen opdat het tegenover ons weder aan zijne plaats en zijne houding worde herinnerd. Dat minderen van ons prestige is een bedenkelijk teeken en wijst wel op de ontwaking van het Aziatisch element in het algemeen, en de zucht der onderworpen Indische volkeren, om den Europeeschen invloed en het dwangjuk af te schudden.

De stoutheid en het zelfvertrouwen door de Japanners aan den dag gelegd tijdens den jongsten oorlog, de wijze waarop zij in korten tijd een leger en vloot weten te scheppen, en hunne voor niets wijkende geestkracht en vaderslandsliefde, hebben niet alleen de wereld verbaasd, doch ook de overtuiging verbreid, dat het dappere Japansche volk bestemd is, om in Azië een belangrijke rol te spelen en veroverend op te treden. Daarbij komt, dat de stoom, electriciteit en drukpers de grenzen der afscheiding bij de Oostersche volken hoe langer zoo meer verbreken en dus eene geheime verstandhouding bevorderen. Toen de Duitsche Keizer — zooals reeds gezegd — door een allegorische voorstelling *Europa* waarschuwde voor het gele gevaar, hebben velen aan die waarschuwing geen waarde gehecht, thans echter wordt erkend, dat het gevaar niet denkbeeldig is en roemt men des Keizers scherpziend oog. Aan de sombere voorspelling, als zoude binnen één kwart eeuw geen Nederlandsche vlag meer wapperen in onzen Indischen Archipel, doen wij niet mede, wijl Nederland dat gevaar kan keeren, mits ons volk door daden toont, dat het prijs stelt op zijn Indische heerschappij en dat gezag met nadruk zal weten te handhaven.

Veel waarheid bevat het spreekwoord: *„die van zichzelf een schaap maakt, lokt de wolven in huis.*" Daarom behoort onze Natie niet door zelfgeringschatting, kleinmoedigheid en onverstand, noch door misplaatste zuinigheid de waarde van krachtige en welvoorbereide maatregelen miskennen. Op onze wapenborden prijkt het trotsch devies: „Je Main-

tiendrai" aan die leus zij toegevoegd: „Sentinelle prenez à garde a vous."

In een ingezonden stuk in het *Soer. Hbl.* getiteld. Neerlands positie in Z. O. Azie bedreigd? welk artikel de Nieuwe Rott. Courant van 28 November 1907 der moeite waard achtte over te nemen, brengen ook wij hier onder de aandacht omdat het zoo krachtig pleit voor onze overtuiging en het bewijs levert, dat de eischen om het zelfbehoud in ons Indië luider klinken.

„In één woord, het gist in het Oosten. Dagelijks doen de verschillende belanghebbende mogendheden belangrijke zetten op het politieke schaakbord.

Er vormen zich bondgenootschappen om het zeer wankelend status quo in de Oost-Aziatische wateren te bewaren. Nederland staat alleen met zijn rijke koloniën, onmachtig om anders te doen dan berustend het lot te ondergaan, dat andere mogendheden over haar zullen uitspreken. Verzet zich niet tegen zulk een houding het Nederlandsche volkskarakter, Nederland's geschiedenis, herdacht in den nog onlangs met zooveel geestdrift gevierden denkdag van De Ruyter, over de oppervlakte van een rijk, waarin de zon nimmer ondergaat?

Zelfs een kleine maar krachtige vloot, het bezit van een behoorlijke oorlogshaven kan de schaal doen overslaan nu het allerwege in Oost-Azië wankelt. Wij, Nederlanders, zijn in de Oost-Aziatische verhoudingen een quantité négligeable: moet niet onze eigenliefde zich tegen zulk een beschamende rol verzetten?

In verband met deze vragen is het een hoogst opwekkend verschijnsel, te vernemen dat door den handel te Makassar het initiatief genomen is om in geheel Indië een beweging op touw te zetten, ten doel hebbende: 1e om bij de regeering aan te dringen op een zoo hoog mogelijke opvoering van de weerkracht van Ned. Indië ter zee, tegen een zoo krachtig mogelijke bezuiniging op de weermiddelen te land; 2e om

de Indische regeering in deze benarde tijden een moreelen steun te verschaffen, waar het gaat om van de vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk de hoog noodige gelden los te krijgen ten behoeve van het behoud van ons koloniaal bezit en tot verhooging van het Nederlandsche prestige in de Oost-Aziatische wateren.

Die punten vereischen slechts weinig toelichting.

In den laatsten tijd is door deskundigen herhaaldelijk in het publiek verdedigd de stelling, dat slechts een vloot in staat is, ons eilandenrijk behoorlijk te verdedigen, want ons op Java geconcentreerd leger zal machteloos moeten toezien, hoe de waardevolle buitenbezittingen één voor één zonder slag of stoot door een vijand worden ingepalmd. Slechts over de samenstelling der vloot zijn de geleerden het niet eens, doch door een commissie van deskundigen zal gemakkelijk overeenstemming worden verkregen, zoo men maar weet, hoeveel de natie voor haar koloniaal bezit zal overhebben; en vooral, nu de sluizen te Amsterdam worden verbreed en het Westgat te Soerabaja zoodanig zal worden uitgediept, dat de scheepsbouwmeesters niet meer gebonden zijn aan de minimale afmetingen, welke tot dusverre moesten gelden bij den bouw onzer oorlogsbodems. Dat het geld dus goed zal worden besteed, daarvoor staat ons de naam van de Nederlandsche scheepsbouwmeesters borg, die evenals de officieren onzer zeemacht nog steeds een goeden naam in hun vak over de geheele wereld bezitten.

Ons dunkt dat een spontane uiting van den Nederlandschen handel en scheepvaart in het Verre Oosten indruk moet maken in het vaderland, waar men zich dan wellicht rekenschap zal gaan geven van den ernst van den toestand. Of die indruk zoover zal gaan, dat de vaderlandsche buidel zal worden ontknoopt, dat mag men alléén nog maar hopen. Doch is dit niet het geval, dan blijve, wanneer deze gewesten in andere handen zijn overgegaan, ons allen, die dan onze broodwinning verliezen of minstens genomen zeer bedreigd zien, het zelfverwijt bespaard, van niet onze waar-

schuwende stem te hebben doen hooren, toen het nog tijd was.

Eere aan den handel te Makassar, die daartoe het initiatief nam.

Ook hier ter stede zal men pogen een comité te vormen uit de voormannen van den Nederlandsch-Indischen handel, scheepvaart en nijverheid. Aan het hoofd der beweging hebben zich gesteld de heeren G. J. P. de la Valette, oud-resident en voorzitter van het Algemeen Suikersyndicaat, en J. M. Stok, voorzitter van de Handelsvereeniging ter plaatse. Het doel, door die heeren beoogd, is om in samenwerking met de comité's die zich te Makasser, Semarang, Batavia en Padang bezig zijn te vormen, een petitie te doen teekenen aan de Staten-Generaal gericht en waarvan het concept spoedig zal worden bekend gemaakt."

Het is zeker, dat de toestand onzer weermacht in *Neerl. Indië* geen reden geeft tot groote gerustheid. Zij is niet in overeenstemming met de uitgebreidheid onzer bezittingen en wordt ten overvloede door den Atjeh-oorlog voor een belangrijk deel geneutraliseerd. De Hemel geve, dat de beweging dier ernstige en vaderlandslievende mannen moge leiden, om de bijzondere aandacht der Nederl. natie te doen vestigen op onze Oost en de machthebbenden aansporen, om met ijver en voortvarendheid de middelen aan te wenden, ten einde ons gezag voldoende te verzekeren, want de tijd staat niet stil.

De opstand der Sipayers.

Honderd jaren hadden de bewoners van Hindostan, in het gevoel hunner zwakheid met de meeste gelatenheid, het Engelsche juk getorst, totdat verongelijking en willekeur, aan hoofden en priesters het voorwendsel gaven, om een godsdienstoorlog te prediken en het volk tot opstand aan te zetten, welke de Britsch-Indische heerschappij bijna ten ondergang doemde.

Die opstand heeft maar al te duidelijk doen zien tot welk eene ontwikkeling van krachten en huiveringwekkende daden, de Aziaat kan worden geprikkeld.

Het was op den 26 Juni 1757, dat ROBERT CLIVE, door eene schitterende overwinning bij Plassij, den Soebah van Bengalen — SURAJAH-DOWLAH [1] — versloeg en diens leger van 15000 ruiters en 45000 man voetvolk, welks geschut door Fransche kanonniers werd bediend, nagenoeg geheel vernietigde. De overwinning heeft den grondslag gelegd van de Engelsche heerschappij en grootheid in Azië. Maar volgens voorspelling van Mohamedaanschen oorsprong, zoude het Engelsche gezag ten gronde gaan, op den 26sten Juni 1857 en het bestuur wederkeeren onder de inlandsche vorsten.

[1] Het was SURAJAH-DOWLA, die kort te voren de Engelsche factorij te Calcutta overrompelde en 146 Engelsche ambtenaren en officieren in het zoogenaamde *zwarte hol* deed opsluiten, een cachot dat slechts een oppervlakte had van 20 voeten en van enkele luchtgaten was voorzien. Toen den volgenden dag de gevangenis werd ontsloten, vonden de wachters slechts 23 personen in leven. De overigen werden door elkander in een put geworpen.

Deze gebeurtenis gaf aanleiding tot den oorlog, die bij Plassij ten voordeele der Engelschen werd beslist, en Voor-Indië onder het Britsch bestuur bracht.

Men wil, dat deze voorspelling niet zonder invloed is geweest op de gebeurtenissen in het jaar 1857. Terwijl de Indiërs op dien datum de voorspelling trachtten waar te maken, door op verschillende plaatsen woedende aanvallen te ondernemen; terwijl op dien dag duizenden Engelschen met vrouw en kinderen, onder de gruwelijkste folteringen den dood vonden en gansch *Britsch-Indië* met angst en huivering was vervuld, vierde het Engelsche volk in het moederland feest, teneinde de roemrijke overwinning bij Plassij te herdenken. In gloeiende taal werd op gastmalen en openbare bijeenkomsten hulde gebracht aan de nagedachtenis der Britsche helden, die den grondslag hadden gelegd van het onmetelijke Britsch-Indische rijk. In vele huisgezinnen wijdde men een heildronk aan vriend en maag in het verre Oosten, op het dappere Indische leger, die den roem der Britsche vanen, in dat werelddeel steeds zóó glorievol handhaafde. Een „lang leven" werden den landgenooten toegewenscht, die ginds, aan de boorden van de Ganges, onder tranen en jammerkreten reeds waren bezweken, tengevolge van de gewetenloosheid, kortzichtigheid èn zelfoverschatting van één enkel man, wiens bestuur een vloek bleek te zijn èn voor *Engeland* èn voor *Britsch-Indië.*

Aanleiding tot toenemende ontevredenheid gaf de gevangenneming en verbanning van den vorst WAJID-ALI van het koningrijk *Oude*, en de wederrechtelijke en laakbare annexatie van zijn rijk, dat sinds een halve eeuw Engeland's trouwste bondgenoot was en zelfs in de benardste tijden nooit de bezworen tractaten had geschonden. WAJID-ALI's moeder en oudste zoon begaven zich naar Engeland, om voor den troon der Koningin recht te zoeken en zich bij het parlement te beklagen over die onttrooning en de onwettige inlijving van Oude door den Gouverneur-Generaal der Britsche Oost-Indische Compagnie, Lord DALHOUSIE. Maar dat beroep op het rechtvaardigheidsgevoel van het Engelsche volk was vergeefsch; de veroveringszucht deed het doof blijven voor de billijke klachten zijner trouwste bondgenooten. En het

honny soit qui mal y pense diende ook hier, om een onverschoonbare daad te wettigen en te rechtvaardigen.

Een gesmoorde kreet ging op door geheel Britsch-Indië bij het vernemen van deze alles verkrachtende miskenning van rechten, welke bovendien door bezworen tractaten waren gewaarborgd.

De Koning van Oude was een Mohamedaansche Vorst, die zeer hoog in aanzien stond, ook bij de Boeddhisten, zoodat de verontwaardiging zelfs buiten 't koningrijk zeer begrijpelijk was.

In de kreet van verontwaardiging stemde vooral het leger in, dat bijna geheel was samengesteld uit Sipayers, op het grondgebied des Vorsten aangeworven; de ruiterij bestond voor het meerendeel uit mannen van dat rijk. Dat het vertrouwen in de Engelschen door de schending der tractaten sterk werd geschokt, is geen wonder, en, evenals in onze Koloniën, maakten de Hindoesche en Mohamedaansche priesters van de ontevreden stemming gebruik om de gemoederen tot het uiterste op te winden en noemden zij Lord DALHOUSIE's trouwelooze daad een kunstgreep, ten doel hebbend, om *de inlandsche bevolking van haar geloof te berooven.*

Alzoo werden door een politieke misslag van één enkel bestuurshoofd, duizenden onschuldigen prijs gegeven aan de helsche wraak van een woedende menigte, die tot het meest onbeteugelde fanatisme werd gebracht omdat zij haar religie bedreigd waande.

Ongelukkigerwijs werd die ontevredenheid in de hand gewerkt door de invoering van het Enfield-geweer, dat het gebruik vorderde van patronen, waarvan — volgens gerucht — het papier met varkens- of met ossenvet was besmeerd, en welke bij het laden van 't geweer moesten worden afgebeten, zooals vroeger bij de z.g. Trompladers gebruikelijk was.

Waren dan de honderd jaren, sinds Indië door ROBERT CLIVE onder het bestuur van de Engelsche Oost-Indische Compagnie was gebracht, der Britten niet voldoende om te weten, dat de bevolking uit Mohamedanen en Boeddhisten

bestaat, en de eersten als belijders van den Koran, een afschuw hebben van het zwijn. de laatsten, de koe in godsdienstige vereering houden als zijnde een heilig dier, dat zij beschouwen als de zichtbare voorstelling van den Schepper op aarde?

Maar wat onze verbazing doet klimmen, is, dat het Britsche legerbestuur geen rekening had gehouden met het stelsel der hindoecaste, waardoor verhoudingen in het leven werden geroepen, welke geheel strijdig waren met gezonde begrippen van krijgstucht.

Zoo bevonden zich bij de inlandsche Regimenten minstens 3 à 400 soldaten van de priestercaste, Brahminnen genaamd, die van eene hoogere caste waren dan het meerendeel hunner inlandsche officieren. De lagere caste was verplicht elken Brahmin, in geval van nood, zelfs ten koste van eigen leven te beschermen, voeg hierbij, dat de vloek eens Brahmin's erger is dan de dood, dan kan men zich voorstellen; welk een overwicht de priestercaste uitoefende.

In een leger waar officieren niet de meerderen zijn, is geen krijgstucht te handhaven, en ook geen vastheid en eenheid aan te brengen.

Reeds zes malen waren er, van 1806, in Britsch-Indië onder de inlandsche troepen opstanden uitgebroken, die wel is waar niet dat ernstig karakter hadden als het oproer van 1857, maar toch reden genoeg gaven om in een leger van 360 000 man, waaronder 250 000 Sipayers, de wanverhoudingen weg te nemen.

Wij zullen ons niet onledig houden met de inrichting te beschrijven van het Britsche leger in die dagen, alleen zij gezegd, dat de inlandsche Regimenten zeer weinig Europeesche officieren telden en deze zoo opgeblazen van aard waren, dat zij het beneden zich achtten met inlandsche officieren om te gaan en met minderen bijna nooit in aanraking kwamen. Kort voor den opstand moest zelfs een Indische prins, die twee jaren te Londen in de hoogste kringen had verkeerd, en bij terugkeer in Calcutta door een

vriend — een Engelsch officier — aan de middagtafel der officieren van het garnizoen werd uitgenoodigd, de beleediging slikken, dat men geen inlanders aan den disch van Britsche officieren dulde. Toch was deze prins meermalen de gast geweest van Koningin VICTORIA. Was het wonder, dat de meeste Europeesche officieren onkundig bleven van den ontevreden geest onder de Sipayers? En dat de inlandsche officieren zwegen, juister gezegd, meededen, spreekt van zelf.

Wat de maat deed overloopen was, dat de patronen werden vervaardigd door lieden uit de laagste caste der Hindoes, de „Sudra's", zooals door een bloot toeval werd ontdekt en waaruit blijkt, dat kleine oorzaken toch groote en soms ver-rijkende gevolgen hebben.

Op een morgen, in het begin van de maand Januari 1857 ontmoette een lascar of werkman, een grenadier van het 2e Regiment van het garnizoen te Barrackpore. De grenadier, een Brahmin van de hoogste caste, hield een „lotah" of kruik met water in de hand en werd door den lascar staande gehouden met beleefd verzoek hem een dronk water toe te staan. Dat verzoek werd op onvriendelijke wijze afgewezen met de opmerking, dat de lotah niet mocht worden verontreinigd door de lippen van iemand, die tot de verachtelijke caste der Sudra's behoort. De lascar, wien de weigering gevoelig trof en zich ergerend over de trotschheid des krijgsmans antwoordde op een barschen toon: „Gij laat u veel voorstaan op uwe caste, doch de tijd is gekomen, dat de Feringie (Europeanen) u zwijnen- en koeienvet zullen doen eten en u tot het Christendom bekeeren."

De grenadier stond in het eerst verbijsterd van schrik, doch zich spoedig herstellend, snelde hij naar het militair kampement, om zijne officieren en kameraden het ontzettend bericht mede te deelen, welk bericht met verbazende snelheid zich verspreidde door geheel Opper- en Neder-Bengalen. Te Barrackpore zelf uitte zich het misnoegen al heel spoedig door brandstichting, welke vele gebouwen o. a. het gebouw van de telegraaf vernielde. De garnizoenscommandant was

het gerucht omtrent de patronen niet verborgen gebleven en trachtte hij door noodige maatregelen de ontevredenheid te stuiten en gaf zelfs toestemming aan de Sipaijers, om hunne patronen te besmeren met bestanddeelen, die zijzelven op de markt konden koopen. Den Gouverneur-Generaal deed hij onmiddelijk kennis geven van de gevaarlijke stemming met de mededeeling, dat de achterdochtige aard der inlandsche soldaten hem zeer bedenkelijk voorkwam, te meer omdat zij een indruk niet gemakkelijk loslaten.

Dat de garnizoenscommandant, de generaal HEARSAIJ, den aard zijner Sipayers juist had beoordeeld, werd door de verschrikkelijke gevolgen spoedig bewezen. Bewust, dat fanatisme het sterkst werkend middel is, om het leger te winnen, verzuimden de geestdrijvers niets, om de onverdraagzaamheid en het verzet aan te kweeken en de religie als voorwendsel te gebruiken, om een algemeen oproer voor te bereiden. Het was in de maand Januari 1857 dat de opstand uitbrak, welke zich met bliksemssnelheid over geheel Bengalen uitbreidde. Van de drie militaire afdeelingen waarin de Britsch-Indische krijgsmacht was verdeeld — Bengalen, Madros en Bombay — was de Bengaalsche afdeeling de sterkste. Zij telde alleen aan inlandsche troepen 74 Regimenten Sipayers, elk van 1000 man infanterie, 31 Regimenten irréguliëren, aldus genoemd, omdat zij door inlandsche officieren werden gecommandeerd, 18 Garnizoens-bataljons, 3 Bataljons inlandsche artillerie, 11 Regimenten cavalerie, een korps genie-soldaten onder Europeesche officieren.

De drie brigades veld-artillerie bestond voor een deel uit Europeanen. Het Europeesch element van de Bengaalsche afdeeling telde 21 Regimenten van het koninklijke leger, twee regimenten jagers en een korps guides.

Tegen zulk een geweldige overmacht van goed geoefende krijgers, die over ongeveer 50 garnizoensplaatsen en kampementen waren verdeeld, konden de onvoorbereide Engelsche troepen weinig doen. Dat het oproer zich zoo snel heeft kunnen voortplanten, bewijst, dat het oproer te voren in

't geheim goed was voorbereid. Reeds in 1856 werden in Bengalen een groot aantal chupatties — rijstkoeken — rondgedeeld door verschillende dorpsbeambten, waarmede zij hunne geheime bedoelingen kenbaar maakte. Ook in de legerplaatsen werd een dergelijke beweging en zinnebeeldige handeling opgemerkt, zonder dat de autoriteiten konden ontdekken, wat men daarmede bedoelde. De grootte en de vorm der chupatties waren verschillend, doch elke koek had een bepaalde beteekenis. Behalve de chupattie diende ook de lotusbloem — de heiligste bloem der Hindoes — tot een geheimzinnige omgang. Werd een lotus aan den hoogsten inlandschen officier ter hand gesteld, dan ging de bloem in de gelederen van den een op den ander over. Wel was het den Engelschen bekend, dat de lotus-bloem als het symbool der schoonheid wordt beschouwd, doch meer dan waarschijnlijk zal zij ook andere zinnebeelden bevatten die, naarmate de omstandigheden, eene bepaalde beteekenis of bedoeling uitdrukken, die slechts de Hindoe verstaat. Doch dit zij zoo het wil, maar dat zoowel de rijstkoeken als de lotus werden aangewend, om een geheime correspondentie te onderhouden, daaraan valt niet te twijfelen.

Het teeken tot den opstand werd gegeven door den Sipayer MANGOE-PANDY van het 34 Regiment Infanterie te Barrackpore. Deze verscheen met een geweer op een ongewapend appel en dwong den hoornblazer „alarm" te blazen; tegelijkertijd riep hij zijne kameraden toe: *„te wapen, te wapen, strijd voor uw geloof, men zal u dwingen de patronen af te bijten."*

Ofschoon dit nabij het wachthuis gebeurde en de inlandsche officier van de wacht, getuige was van de rebellie, deed hij den Sipayer niet arresteeren, zelfs niet toen PANDY den sergeant-majoor HEWSON die op 't misbaar naar buiten kwam, een schotwond toebracht, zelfs toen kort daarop twee Engelsche officieren door geweerkogels werden gewond, bleef de commandant der wacht roerloos.

Eindelijk verscheen de Regiments-commandant, de kolonel

Wheler en gelastte den inlandschen officier, de manschappen „*in 't geweer*" te doen komen, aan welk bevel onmiddelijk werd voldaan, maar de geheele wacht weigerde beslist Pandy gevangen te nemen, zeggend: Pandy is een Brahmin dien zelfs de Goden moeten eeren.

Maar Pandy gaf zichzelf een schot, toen de generaal Hearsy met zijne beide zoons en eenige officieren de kazerne binnen renden. Pandy was evenwel niet doodelijk gewond en werd evenals de inlandsche luitenant, voor den krijgsraad gebracht, die zoowel den officier en den soldaat ter dood veroordeelde. De inlandsche officier heeft tijdens zijn proces gewichtige bekentenissen afgelegd, waaruit bleek dat de opstand reeds lang te voren was voorbereid. Wel een bewijs hoe weinig de Brit op den trouw en de medewerking der inlandsche officieren kan bouwen.

Men meende reeds het oproer bedwongen te hebben, doch het gebeurde te Barrokpore had het smeulend vuur overal in lichtelaaie aangeblazen, zoodat geheel Bengalen in weinige dagen letterlijk in een bloedbad verkeerde. Het ligt niet in ons bestek den opstand, reeds volledig door den Heer Steyn Parvé beschreven, uitvoerig te schetsen, en bepalen wij ons bij eenige gebeurtenissen, welke vooral te Delhi, het brandpunt van het fanatisme, hebben plaats gegrepen en wier bevolking der binnenstad alleen, 150 000 inwoners telde, waarvan de eene helft Boeddhisten, en de andere belijders van den Islam waren.

* * *

Delhi, de heilige stad, in 1631 door Shah Jehan gesticht, ligt aan de boorden van de Summa. Deze prachtige stad, met hare heerlijke tempels en schoone gebouwen, hare fantastische paleizen en trotsche zuilen, ontwikkelde zich onder het Engelsch bestuur tot eene groote handelsplaats en een vesting van den 1sten rang.

Het garnizoen telde drie Regimenten inlandsche infanterie en een batterij inlandsche artillerie en had vele oorlogs-

magazijnen, waaronder 't grootste arsenaal van Britsch-Indië. „Maar," zegt STEYN PARVÉ, onbegrijpelijkst van alles wat onbegrijpelijk is, „te Delhi was geen enkel Engelsch soldaat!"

Toch was de stad het centraalpunt van het Engelsch verdedigingsstelsel, de sleutel van Britsch-Indië! Hier woonde in zijn fabelachtig paleis de Koning BAHADOER-SHAH, onder 't genot van een Engelsch pensioen van *f* 96000 's maands. Hij was de vorst tot wien èn Hindoe èn Mohamedaan opzag als tot de bron der allerhoogste macht en zelfs de Britsch-Indische onderkoning, de vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin van Engeland, naderde hem met gevouwen handen en was in 's vorsten tegenwoordigheid verplicht staande te blijven. In de groote troon- en receptiezalen, schitterend van rijkdom en Oostersche pracht, verzamelde zich dikwerf het uitgelezen gedeelte van het Engelsche publiek, welke door den vorst steeds met gulle gastvrijheid werd ontvangen. Om een flauw beeld van den rijkdom des Konings te geven, zij gezegd, dat de hemel van den troon alleen op 132 millioen gulden werd geschat. Maar binnen de wanden dier zalen, waar menigmaal het „God save the Queen" weerklonk, gingen weldra huiveringwekkende ween- en angstkreten op van BAHADOERS voormalige gasten, die op zijn bevel na helsche pijnigingen werden vermoord en wier kinderen, voor de oogen der ouders, in rijstblokken werden doodgestampt of vanéén gescheurd.

Doch loopen wij de gebeurtenissen niet vooruit!

Toen de Engelsche bevelhebber van Delhi, de brigadier GRAVES, door middel van een renbode kennis bekwam van den opstand der troepen van het naastbij gelegen militair kampement *Meerut*, dat ongeveer 13 uren van Delhi is gelegen, meende hij op het garnizoen te kunnen rekenen, te meer, wijl niet alleen de inlandsche officieren, maar ook de minderen luid hunne afkeuring te kennen gaven over 't gedrag der kameraden te *Meerut*, die, vereenigd met 1300 boosdoeners, welke zij uit de gevangenis verlosten, de

meeste officieren en vele burgers met vrouwen en kinderen op de vreeselijkste wijze hadden vermoord.

Gelukkig telde *Meerut* een Bataljon Europeanen, 3 detachementen Europeesche artillerie en twee Escadrons Europeesche ruiterij. Al deze troepen waren echter niet in elkaars nabijheid gekazerneerd, zoodat het een geheelen tijd duurde, alvorens de afdeelingen, wier officieren voor het meerendeel waren gedood, zich konden vereenigen. Het was reeds nacht en pikdonker, toen zij op de paradeplaats aankwamen en de muiters aanvielen die den weg naar *Delhi* insloegen, alwaar de woestelingen het bloedig werk voortzetten.

De brigadier GRAVES had te Delhi al de troepen doen aantreden en herinnerde hun in krachtige taal aan de belofte van trouw en den roem hunner vroegere overwinningen. „Ik hoop," zoo eindigde de brigadier, „dat gij het vertrouwen niet zult beschamen, dat ik in uwe krijgsmansdeugden stel en gij uw schitterend verleden door gehechtheid aan uwe vanen en het Britsche gouvernement zult handhaven."

Een daverend „hoera" beantwoordde de toespraak van den Engelschen bevelhebber, die daardoor te eerder in den valstrik liep, welken men hem en den Europeanen had gespannen.

Aanvankelijk bestond het plan, de hangbrug, waarover de weg naar *Meerut* liep, te verdedigen, doch daar de rivier in het droge seizoen doorwaadbaar was, werd van dat voornemen afgezien, en besloten de stad zelf in staat van defensie te brengen.

De vrouwen en kinderen, alsmede de ongewapende personen werden naar de z.g. vlaggestoktoren gezonden, doch velen ontvingen dat bevel te laat, of in 't geheel niet. Op het bericht van de nadering der muiters, plaatste GRAVES zich aan 't hoofd van het 5de Regiment infanterie en trok onverwijld daarmede door de Cashmirepoort, den weg op naar *Meerut*, het 38ste en 74ste Regiment en de artillerie bleven in alarmstelling achter.

Nauwelijks was het 54ste over de brug, of in de verte ontwaarde men een drom ruiters ter sterkte van 300 man

en daarachter een dichte massa, waarboven duizenden bajonnetten glinsterden. Het waren de muiters van Meerut!

De ruiters behoorden tot het 3de Regiment cavalerie; het voetvolk tot het 20ste Regiment infanterie; allen waren in vollen uniform met de ordeteekens op de borst.

GRAVES had terstond zijne voorste afdeelingen op den weg in „bataille" doen hooren, en gaf den officieren met luide stem het bevel om het vuur te openen op de naderende cavalerie. En zoo stonden hier kameraden tegenover kameraden, om het zwaard te trekken, maar de officieren van het 54ste Regiment steunden op den trouw en de krachtgevende krijgstucht van het Regiment. De troep gehoorzaamde en gaf vuur, maar.... geen enkele ruiter werd getroffen; de manschappen hadden met opzet in de lucht geschoten.

Met ontroering zag GRAVES zich door zijne soldaten verraden en, vóór het tweede salvo kon worden afgegeven, maakten de Sipayers het front vrij, aldus hunne officieren ontblootende, die tijdens het schieten, achter de afdeelingen stonden, om 't vuur te leiden.

Dit was blijkbaar een afgesproken teeken!

In vollen ren wierpen de ruiters zich op de Europeesche aanvoerders, die zij op geweldige wijze aantastten.

De commandant van het Regiment en diens adjudant konden, te paard zijnde, zich geruimen tijd verdedigen, doch werden, evenals de meeste officieren, gedood en onder de hoeven der paarden vermorseld.

Dank zij eenige trouw gebleven Sipayers, ontkwam GRAVES met enkele officieren aan 't zwaard der cavaleristen.

Terwijl deze afstegen, en zich met het 54ste verbroederden, trok GRAVES met een handvol soldaten naar den vlaggestoktoren, waar reeds vele vrouwen en weerlooze burgers zich hadden vereenigd.

Juist had de brigadier den toren bereikt, toen het voetvolk, dat tevergeefs had beproefd, de ruiters bij te houden, zich met de Delhische troepen vereenigde, en onder heilwenschen en bloedkreten elkaar de hand drukten.

Na zich geordend te hebben, werden de opengevallen plaatsen der Europeesche officieren, door Inlandsche aanvoerders ingenomen, waarna de rebellen, de groote brug vernielend, de stad binnenrukten, ten einde zich van het geschut en het groote arsenaal meester te maken. Maar hier hadden de luitenants WILLOUGHY en FORREST, alsmede eenige onder-magazijnmeesters, waaronder SCULLY, alle toegangen gegrendeld en een tiental zesponders met schroot geladen.

Ten overvloede had WILLOUGHY, die zich had voorgenomen geen enkel stuk geschut, ja zelfs geen ruimnaald in 's vijands handen te laten, een kruitworst aangelegd tot het munitie-magazijn, met het vast voornemen, om in het uiterste oogenblik met vriend en vijand onder de puinhoopen van het arsenaal te vergaan. En zóó geschiedde!

Toen allen door ernstige verwondingen buiten staat waren zich langer te verdedigen en de muiters binnendrongen, gaf WILLOUGHY den onder-magazijnmeester SCULLY het teeken, om de vonk in het kruit te leggen.

Een geweldige ontploffing, een vulkanische uitbarsting gelijk, gepaard aan een geweldigen vuurgloed, deed Delhi's wallen trillen; de torens waggelden en vele huizen stortten ineen. Van het gansche arsenaal was niets meer overgebleven; de muren waren tot den grond geslecht en 2000 muiters wijd en zijd onder steen- en aardbrokken bedolven.

Maar deze daad van zelfopofferenden moed, welke aan onze dapperen van *Goegoer-Malintang* (Sumatra) doet herinneren, vermocht de Engelschen niet te redden. Integendeel, de ontploffing, welke aanvankelijk aan een toeval werd geweten en de gemoederen in de eerste oogenblikken met angst en schrik vervulde, besliste over 't lot der Engelschen.

De weinig trouw gebleven Sipayers van den vlaggestoktoren werden eensklaps door waanzinnige woede aangegrepen en keerden hunne wapens tegen de officieren. Thans ontstond een ernstig gevecht, dat de Engelschen zeer in 't nauw bracht.

GRAVES, beangst over 't lot der wanhopige vrouwen en

kinderen, wier hartverscheurende angstkreten boven 't rumoer van den strijd weerklonken, besloot, kostte wat het wilde, hen te redden.

Hij verzocht den ongewapenden zich van alle paarden en voertuigen in den toren meester te maken en te vluchten; en terwijl de officieren, bijgestaan door een handvol gewapende burgers, de Sipayers bezig hielden, gelukte het de vrouwen en kinderen in de wagens te plaatsen en niet dan met de grootste moeite buiten den toren te brengen. Begeleid door de mannen, die zich te paard wierpen, trachtten de vluchtelingen langs omwegen en door bosschen *Karnaul* te bereiken.

GRAVES was de laatste, die den toren verliet en ontkwam alleen door de vlugheid van zijn paard; de meesten werden door de rebellen achterhaald, over de kling gejaagd of bezweken onderweg van ellende en vermoeienis.

Toen ook de achtergebleven Regimenten te Delhi voor de zaak des opstands waren gewonnen, kon niets de Engelschen meer redden. Ongeveer 10000 Sipayers verstrooiden zich nu door de stad en stortten zich in de Europeesche wijken, minder uit hebzucht, dan uit moordlust.

Als bloedgierige tijgers drongen zij de huizen binnen en richtten onder de argelooze bewoners een ijselijke slachting aan. Niemand werd door die woestelingen gespaard, zelfs niet de zuigelingen, die zij uit de armen der ouders rukten, bij de beenen vaneen scheurden, of door de ramen op straat slingerden, waar de wichten op de punt der bajonetten werden opgevangen. Vrouwen en meisjes werden onder de oogen hunner ouders en broeders verkracht, daarna, evenals de mannen, op de beestachtigste wijze verminkt, onthoofd en aan stukken gehakt. In alle wijken door de Engelschen bewoond, weergalmde de lucht van angst- en wanhoopskreten, van wapengekletter en het woest gebrul der Sipaijers.

Noch het klaaggeschrei der vrouwen, noch het hartroerend geroep en geween der kinderen, om hunne ouders, die zij zagen vermoorden, vermochten die onmenschen te verteederen.

Dagen achtereen duurde dat verschrikkelijk bloedbad; alle straten waren met bloed en verminkte lijken overdekt; overal lagen afgehouwen ledematen verspreid. Ook de lagere volksklasse drong weldra als een verwoestende stroom de Engelsche wijken binnen en moordde niet alleen, maar roofde, plunderde en brandde alles wat maar brandbaar was. Het gelukte slechts aan zeer weinigen naar buiten te vluchten en het staal der beulen te ontkomen; de meesten, welke in hun angst vloden zonder te weten waarheen, vielen de rebellen in handen en werden, zoo het bloedgierig gespuis hen niet onmiddellijk doodde, naar de marktpleinen gedreven, waar de Inlandsche officieren zoogenaamd krijgsraad hielden.

Ten aanschouwe van een tierende menigte werden de Engelsche vrouwen op bevel der Inlandsche officieren, met ruwe hand bij de haren rondgesleurd; haar werden de kleeren van 't lijf gerukt, en zij werden onder de oogen harer echtgenooten bezoedeld, naakt door de stad gegeeseld en daarna onthalsd; den kinderen werden de vingers en de teenen één voor één afgekapt, vervolgens armen en beenen stukgehouwen, waarna men de ouders de stukken vleesch in de keel wrong. En wat betreft de mannen, deze werden in tegenwoordigheid hunner vrouwen en kinderen aan stukken gesneden, maar meestal tot het laatst gespaard, opdat zij getuigen zouden zijn van de uitgezochtste bestialiteit en folteringen, waaraan hunne dierbaarste betrekkingen waren prijs gegeven.

Welke ontzettende gewaarwordingen moeten wel in de harten dier fiere mannen gekookt en gebruischt hebben; welke angsten en zielesmarten de boezem der moeders verscheurd, bij het machteloos aanschouwen en ondergaan dier vernederingen en martelingen! Geen pen is bij machte die gemengde aandoeningen van smart en wanhoop te schetsen, welke 't gemoed dier ten hoon en ter dood gewijde ongelukkigen verteerd hebben.

Streelend voor het menschelijk gevoel is 't, tegenover zooveel dierlijkheid te kunnen melden, dat enkele bedienden blijken gaven van grootmoedigheid door hunne meesters te

redden. Maar spoedig werd het schandelijk bevel uitgevaardigd, dat de straf des doods voor elk zoude zijn, die een blanke, zonder aanzien van rang, ouderdom of kunne een schuilplaats verleende; daarentegen werden belooningen vastgesteld voor het arresteeren, of vermoorden van Europeanen. Het spreekt van zelf, dat de bloeddorst, door hebzucht geprikkeld, tot een grenzelooze moordlust aanwakkerde.

Rusteloos zwierven gewapende benden door de ontvolkte Europeesche wijken, waar de straten met de lijken der Engelschen als opgepropt waren. Sommige benden zochten voornamelijk naar vrouwen, die geen gelegenheid hadden te vluchten en vreeselijk was het lot dat haar beschoren was; jeugd noch schoonheid vermochten die onmenschen te roeren. Het afsnijden der borsten was de meest gezochte marteling, waarmede de wreedaards aanvingen, daarna sneed men die ongelukkigen het vel rondom den hals door, en trok het over de ooren, waarna zij in de brandende zon, naakt, met verscheurende geeselslagen werden voortgejaagd.

Ook in *Bandjermasin* (Borneo) in 1859 en in *Bantam* op Java, 1888, ondergingen de Nederlandsche vrouwen nagenoeg dezelfde barbaarsche martelingen en werden zelfs hare lijken verminkt op eene wijze, welke alle beschrijving te boven gaat.

Het was voornamelijk de beruchte Bantamsche priesteres NJAI-KAMSIDA, die het voorbeeld gaf en de menigte aanhitste.

Waarom dat vrouwelijk monster — NJAI-KAMSIDA — niet ter dood werd veroordeeld, maar in de gevangenis fort *Prins-Hendrik* te Soerabaia hare misdaden moest boeten, was velen niet recht duidelijk.

Dat echter de Inlanders in dien moord op de Europeanen geen misdaad zien, maar dien zelfs toejuichen, bewijst de hulde, welke de bevolking van Soerabaia, het voornemen had, NJAI-KAMSIDA te brengen, toen het bekend werd, dat zij naar het fort Prins-Hendrik zou worden overgebracht. Honderden inlanders — waaronder tal van hadjies — verdrongen zich nabij het station, om dat furie, aan wier handen nog het bloed kleefde der Europeesche vrouwen en

kinderen, als martelares hunner zaak, een bewijs van belangstelling en eerbied te geven.

Gelukkig dat het bestuur, tijdig verwittigd, hare overbrenging naar de gevangenis op een anderen dag stelde, en den datum geheim hield, zoodat het vrouwelijk monster in alle stilte achter slot en grendel werd getransporteerd.

Hoe onwaarschijnlijk het ook moge klinken, zoo heeft het nochthans den Bantamschen schurken niet aan een verdediger ontbroken, welke voor die moordenaars genade voor recht eischte.

Dat fanatisme zelfs den beschaafden Oosterling tot waanzin leidt en hem tot niets ontziende barbaarschheid voert, hebben tijdens den geweldigen opstand van 1857 de Indische vorsten en prinsen in Britsch-Indië bewezen, mannen, die in beschaving en ontwikkeling bij de Engelschen niet achterstonden.

NENAH SAHIB, peishwa van Bhitar en afstammeling van de Maharatta-vorsten, was een prins van erkende ontwikkeling. Hij heette zeer bedreven in de Engelsche letterkunde en toonde zich hoogst ingenomen met alles wat Engelsch was. Toch werd hij zoodanig door fanatisme en zijne oostersche geaardheid beheerscht, en vergat zich dermate, dat hij 350 vrouwen, wier mannen hij voor hare oogen had laten doodschieten te Cawnpore, in de gevangenis, door de ruiters van het 2de Regiment lichte cavalerie liet afmaken, toen de troepen onder den generaal HAVELOCK tot ontzet opdaagden. Terwijl de bange angst- en wanhoopskreten dier vrouwen en het geschrei harer kinderen tot zijn paleis doordrongen, bleef hij onbewogen naar het gebouw staren, waarin die weerlooze schepselen, onder 't helsch gelach der beulen werden geslacht. En onder die vrouwen waren er velen, die kort voor den opstand in zijn vorstelijk paleis, twee dagen achtereen, onder afwisselende vermakelijkheden met mildheid waren onthaald! Hij, de peishwa van Bhitar, noemde zich de vriend der Engelschen, en hield steeds open tafel voor de officieren en ambtenaren, die hun vertrouwen in dien vriend, met den dood hebben bekocht.

Het was op den 12den Juli 1857, des voormiddags 4 uur, toen deze hemeltergende slachting begon en tot middernacht voortduurde. Een dichte menigte was inmiddels toegesneld en omringde het gebouw, binnen welks muren euveldaden werden gepleegd, zoo walgelijk, zoo schandelijk, dat de mond ze niet durft uit te spreken. Maar niemand der menigte durfde een woord van afkeuring te doen hooren, geen, die den moed bezat dien tempel der hel binnen te treden.

Toen den volgenden dag de gevangenis werd ontsloten, ontdekten de Sipayers, dat vijftien vrouwen en eenige kinderen den moord waren ontsnapt. De ongelukkigen waren tijdens de slachting door het gedrang neergevallen en hadden zich onder de verminkte lijken verborgen, steeds met angst en spanning luisterend naar het gedonder van het geschut en het geknetter der geweren, welke immer nabij kwamen en op redding deden hopen. Onmiddelijk werd het onmenschelijk bevel gegeven ook deze arme schepselen neer te sabelen. Toen eenigen hunner waren gedood, vluchtten de overigen, door wanhoop en schrik gedreven, in den door hooge muren ingesloten tuin en wierpen zich in een gemetselde put, minder uit vrees voor den dood, dan om de mishandelingen te ontgaan, waaraan zij blootstonden en waartegen de dood zelfs hare lijken niet beschermde.

Op die wijze bleef NENAH SAHIB als een tijger onder de Engelschen voortwoeden, totdat generaal HAVELOCK de stad Cawnpore innam.

Niet minder dan de Sipayers en 't gemeen, werd ook de Koning van Delhi door bloeddorstigen waanzin aangegrepen. En gelijk ontvlambare stoffen door het vuur ontbranden, zoo ontwaakte ook „*la bête humaine*" in den grijsaard door het Mohamedaansch fanatisme en beschouwde hij het verdelgen der Christenhonden als een vroom werk.

Alle edele gevoelens werden bij den afgeleefden vorst door dweepzieke woede verstikt en liet hij de voornaamste Engelschen, die in zijn paleis een wijkplaats meenden te vinden, op de meest barbaarsche wijze pijnigen en doodmartelen.

Op zijn bevel werden 25 der jongste en schoonste meisjes van de Engelsche aristocratie, in de reeds vermelde receptiezalen gesleurd en aan de beschimping zijner lijfwacht prijsgegeven. Het waren bekoorlijke meisjes, schitterend van jeugd en schoonheid, en den vorst allen bij naam bekend, want meermalen hadden zij zich in zijne zalen bewogen en van hem geschenken ontvangen. Hij liet die maagden geheel ontkleeden en in zijne tegenwoordigheid mishandelen op een wijze, welke de kieschheid verbiedt te beschrijven. Schaterend van 't lachen bleef de grijsaard getuige van dat schandelijk schouwspel. Toen hij verzadigd was, deed hij de meisjes, wier ouders op zijn bevel reeds waren vermoord, met striemslagen naar buiten jagen, om het vuilste koeliwerk te verrichten. Mogen we de Engelschen gelooven, dan zijn die ongelukkigen later levend verbrand, gelijk de soldaten, die in de stad en in de omstreken krijgsgevangen waren gemaakt en wier gedeeltelijk verteerde lijken herkend werden aan de kleeding en de knoopen van hun Regiment.

Dat dergelijke ontdekkingen de Engelsche soldaten razend maakten van woede en wraakzucht, en zij tegenover die tijgernaturen geen genade hebben gebruikt, laat zich wel begrijpen.

Waar de Koning voorging in liederlijke ongebondenheid, en zijne zonen het voorbeeld gaven in dierlijkheid, onder meer door de vertooning van de lijken der door hen vermoorde vrouwen en kinderen, was het geen wonder, dat de Sipayers wedijverden in wreedheid en bloeddorst.

Het is met weerzin, dat wij deze bloedige gruwelen onder de aandacht moeten brengen, om aan te toonen, welke gevolgen politieke misslagen kunnen te weeg brengen, en waartoe 't blind fanatisme leiden kan, dat, eenmaal opgezweept, gereede armen vindt tot het plegen van het barbaarsche kannibalisme. Toen de eerste berichten van den opstand in Engeland werden vernomen, hechtte niemand daaraan veel gewicht, want men kende de Indiërs als g e d w e e en z a c h t a a r d i g. Maar toen elke post nieuwe

schriktijdingen bracht en uit de berichten ontwijfelbaar bleek, dat het geheele bestaan der Engelschen in het Oosten bedreigd werd, kwam geheel Brittannië in beweging en trachtte het Bestuur den verloren tijd in te halen, door met ongemeenen spoed 40000 soldaten bijeen te brengen, die op 74 bodems naar Indië vertrokken. In welk een gemoedsstemming de troepen vertrokken, laat zich lichtelijk denken; haat, woede, wraakzucht vervulden de harten der strijders. Geen wonder, want bijna geheel Engeland rouwde over zijne zoo wreed vermoorde kinderen.

De belangstelling was nu algemeen, te meer daar de opstand — om den afkeer die het christendom ondervond — een godsdienstig karakter droeg. Tal van verkondigers van het Evangelie, missionarissen en inlandsche christenen waren gedood, wijl zij den bijbel hadden verspreid en ondanks helsche folteringen hun geloof niet wilden verzaken. De moed en de standvastigheid dezer martelaren van het geloof maakten een machtigen indruk en prikkelden des te heviger de algemeene opgewondenheid van het Engelsche volk, dat steeds met zooveel kracht en geestdrift ijvert voor de vestiging en uitbreiding van het Christendom in zijne koloniën. Op hoog gezag werd zelfs een dag bestemd tot algemeene vasten, boete en gebeden, ten einde van den Hemel hulp en redding te smeeken! De 7de October 1857 was daartoe aangewezen. Alleen te Londen waren op 't zelfde oogenblik 800000 menschen in de kerken vereenigd.

De krijgsverrichtingen te volgen van het Engelsch leger ligt niet in ons bestek; genoeg zij gezegd, dat de opstand, dank zij de gevoelde krachtsontwikkeling, na veel inspanning werd gedempt. Velen in Engeland hebben later de woede der soldaten en de strenge strafoefeningen den muiters opgelegd, veroordeeld; doch 't is gemakkelijker achter 't bidgestoelte christelijke beginselen te huldigen en te verkondigen, dan voor den krijgsman te velde om zichzelf te blijven, bij het aanschouwen van al die gepleegde gruwelen. Men vrage onzen officieren en soldaten van het 9de Bataljon infanterie

en aan onze Cavalerie, die de Bantamsche onlusten moesten bedwingen, welke gewaarwordingen in hun gemoed brandden bij het vinden der lijken van de verminkte slachtoffers en de gehakte overblijfselen der onschuldige kindertjes van de Residents-familie. Zooveel te meer de Britsche troepen, die bijna allen een familielid of kameraad hadden te wreken.

Het is onmogelijk te luisteren naar de stem der menschelijkheid en zich te onthouden van weerwraak, indien men dingen aanschouwt, die elke zenuw van woede en verontwaardiging doen trillen. Terecht schreef *De Gelderlander* van 26 November 1907, sprekend over de „Indische gruwelen" waarover zulk een scherpe critiek is geveld, dat het prijselijk is tegen wandaden van het Indisch leger op te komen, doch dat tevens dient bedacht te worden, dat ook onze soldaten menschen blijven. Dat zij hun wraak koelen is, zoo zegt genoemd blad, maar wel te verklaren.

Toen generaal HAVELOCK de stad Cawnpore had ingenomen, spoedden zich de troepen naar het gebouw, waar de vrouwen en kinderen op bevel van NENA SAHIB waren gevangen gehouden, doch allen deinsden ontzet terug; want in de vertrekken, waar de slachting had plaats gehad, stond het bloed nog ruim 2 cM. hoog en liep den soldaten in de schoenen. De muren droegen, dicht bij de vloer en vooral in de hoeken, waar de ongelukkigen waren gekropen, de sporen van houwen en steken van het beulenwerk, en te midden van dien bloedvijver, allerlei gescheurde kleedingstukken, welke de vrouwen van het lichaam waren gereten, vrouwenhaar met de sabel afgehouwen, zoomede afgekapte ledematen. Hier en daar lagen bladen verspreid van kerkboeken. In een der hoeken vond men een gebedenboek, op welks titelblad geschreven stond: „Voor mijne dierbare Mama, van haren liefhebbende Tom. Juni 1845." Het was geopend bij het „Onze Vader", 't laatste gebed voor den dood. Men trof ook vele losse bladen van een boek „*Voorbereiding tot den dood*", en een beschreven stuk papier met bloed bevlekt dat ontzettende aanteekeningen bevatte,

met potlood geschreven, blijkbaar door Mej. CAROLINE LINDSAY, die kort te voren hare geheele familie zag omkomen, om ten slotte nog erger dood te sterven. Op enkele plaatsen las men opschriften in bloedige letteren, onder meer één van Mevrouw EWART, de echtgenoote van den kolonel, die op bevel van NENA SAHIB, in hare tegenwoordigheid was gefusilleerd. Dat geschrift, blijkbaar tijdens de algemeene slachting in der haast en met bevende hand geschreven en waarin zij alle hare zielsangst, vertwijfeling en smart uitdrukte, luidde:

„*O God, o God, mijn kind, mijn kind, mijn kind, mijn* „*wreed vermoord kind. Landgenooten, indien gij dit vindt,* „*wreekt dan mijn arm vermoord kind. Indien gij een men-* „*schelijk hart hebt, gedenkt en wreekt mij dan. Wreekt uwe* „*moeders, uwe vrouwen, die hier zijn prijs gegeven aan* „*wilden, die oud en jong hebben verkracht, daarna vermoord.*"

Wij vragen, waar onze christelijke begrippen, ons humaniteitsbeginsel, onze zachtere gevoelens als mensch blijven, indien men nog vatbaar is voor indrukken en voorstellingsvermogen genoeg bezit, om zich in den deerniswaardigen toestand te verplaatsen dier aan waanzin en aan vertwijfeling prijsgegeven ongelukkige moeders! Wie kan het den soldaat euvel duiden, indien hij tegenover dergelijke beulen aan zijn wraak voldoening verschaft? Voorzeker niet de vrouw en nog minder de moeder.

Achter de gevangenis vond men in de beruchte waterput de verminkte en naakte lichamen der vermoorden op de ruwste wijze dooreen geworpen. Een Engelsch officier schreef o. m.: „De grond, waarop de moord plaats vond, is overal „met bloed bevlekt, als het huis van een slachter. Men zou „zeggen, dat geen schouwspel afschuwelijker kan wezen dan „dit; maar toen ik in den waterput achter het huis keek, „zag ik iets wat ik nooit weder hoop te zien. Daar lagen „de geheel naakte en de afgehouwen, of ook gescheurde „ledematen der arme, gruwelijk vermoorde vrouwen en kin- „deren in de afschuwelijkste wanorde op en over elkaar

„geworpen. In alle gevallen werden de vrouwen zoo mishandeld, dat de dood, zelfs zulk een dood, haar welkom „moet zijn geweest. Ik zal in geen verdere bijzonderheden „treden. Ik heb u reeds genoeg gezegd, om overtuigd te zijn, „dat gij mij wel zult vergeven, dat ik woedend ben, terwijl „ik dezen brief schrijf. Ik heb den dood onder alle vormen „onder de oogen gezien; maar wat deze waterput bevat, „kan ik niet meer zien."

Wij herinneren ons ergens te hebben gelezen, dat de Engelsche regeering deze waterput met een grootsch monument heeft overdekt, dat sinds door een dubbele post wordt bewaakt, niet alleen uit pieteit voor de nagedachtenis der barbaarsch vermoorde vrouwen, doch ook om als eene blijvende waarschuwing te dienen voor de toekomst. Het „Waakt Brittannië" in 't marmer gebeiteld, is welsprekend genoeg.

Was het wonder, dat de verbitterde Engelschen de onmenschen voor de geladen kanonnen bonden en hunne ledematen door de lucht lieten vliegen? Dergelijke strafoefeningen mogen in strijd zijn met onze beschaafde begrippen, maar de Britten hadden hunne goede gronden, om in die dreigende omstandigheden het barbaarsch fanatisme te stuiten door afschrikwekkende executies.

„Die ijzingwekkende terechtstelling," zoo zeide een ooggetuige, „deed de inlanders verbleeken en trillen van angst," wel een bewijs, dat er nog een doodstraf is, welke op den oosterling indruk maakt. Doch dit zij zoo het wil, de ondervinding heeft geleerd, dat men met gematigdheid en zedelessen de gemoederen van dergelijke dweepzieke moordenaars niet doet schrikken.

Een bijzonderheid, welke plaats greep, kort voor den moord op de vrouwen te Cawnpore, zij hier kortelijk bijgevoegd.

Toen NENA-SAHIB in strijd met de bezworen voorwaarden, de Europeanen en hunne gezinnen tijdens de afvaart naar *Allahabad* onder vuur liet nemen, werden de meeste booten

welke aan het gevaar ontsnapten, door de Cavalerie achterhaald. Onder die booten was een vaartuig, waarop de kolonel WHEELER, zijn vrouw en vier dochters zich hadden ingescheept. Bij een bocht van de Ganges geraakte de boot aan den grond en werd door de Cavalerie beschoten. Op dat schieten snelden drie compagnien van het oproerig Regiment Oude-Infanterie naar den oever en omsingelden de boot, zoodat 60 mannen, 25 vrouwen en 4 kleine kinderen gevankelijk naar Cawnpore werden teruggebracht. Voor NENA-SAHIB gebracht, gaf deze bevel de mannen, wier vrouwen zich aan hen hadden vastgeklemd en met geweld moesten worden losgerukt en vastgehouden, dood te schieten. Dat bevel werd gericht tot de soldaten van het 1ste Regiment Bengaalsche infanterie. Toen gebeurde er iets, wat bij zooveel verraad en wreedheid 't hart eenigzins vertroost. De manschappen weigerden aan dat beulenwerk te voldoen, zeggend: „Wij willen WHEELER-SAHIB, aan wien wij den roemvollen naam van ons regiment verschuldigd zijn en wiens zoon onze kwartiermeester is, niet doodschieten. Zend hen naar de gevangenis. Ook de andere Sahiblag (heeren) willen wij niet ter dood brengen." Maar hiertegen verzetten zich de andere Regimenten en onder moordkreten eischten zij, dat al de mannen onmiddelijk zouden worden doodgeschoten. Toen aarzelde NENA-SAHIB niet langer en werden ook deze mannen in tegenwoordigheid der vrouwen en kinderen in zittende houding neergeschoten. Met deze bloedige taak hadden zich twee compagniën belast.

Eén der dochters van kolonel WHEELER was door een cavalerist gevangen genomen. In stede van haar naar de gevangenis te brengen, deed hij het arme meisje geweld aan en sleurde daarna zijn slachtoffer heimelijk naar zijne woning. Gedurende den nacht wist zij de sabel machtig te worden van den Sipayer, die van een braspartij thuiskomend, in diepen slaap was verzonken. Wanhopig over den dood haars vaders en de mishandeling haar aangedaan, sloeg zij eerst haren beul het hoofd af, daarna dat van zijne moeder, zijne

vrouw en twee dochters. Toen het dag werd en zij eenige cavaleristen zag naderen, ging zij die soldaten tegemoet, en riep: „Gaat zien in dat huis wat ik heb gedaan." Tot welk een verschrikkelijke wraak dat tot waanzin gebracht meisje was aangezet, konden zij niet vermoeden. Alvorens de onthutste cavaleristen zich aan haar konden wreken, was het beklagenswaardig schepsel reeds in een put gesprongen, welke achter de hut stond en waaruit haar opgezwollen en onherkenbaar lichaam later werd opgehaald door de Engelsche soldaten, die onder het lossen van minuutschoten, haar plechtig grafwaarts droegen. Van de familie van kolonel WHEELER was niemand gespaard gebleven.

Onder de weinige plaatsen, welke in den uitersten nood het den Engelschen gelukte te ontzetten, behoort het fort *Lucknow*, genoemd naar de nabijgelegen stad van dien naam, alwaar 50000 opstandelingen zich hadden genesteld. Zij beschikten over een ontzaglijke artillerie. Alleen op de Allumba — het buitenverblijf van den Koning van Oude — stonden 50 vuurmonden in batterij, die dag en nacht de wallen van het fort beukten. Wij zullen de schokkende gebeurtenissen waaraan ook *Lucknow* zoo rijk was, onvermeld laten, daar voldoende is aangetoond aan welke verschrikkingen de Europeanen bloot staan, indien een onderworpen Oostersch volk tot opstand wordt aangezet. Slechts zij een tooneel geschetst, dat op den laatsten dag der zoo hoogelijk geroemde verdediging plaats greep en dat op de zwakke, door inspanning afgetobde bezetting, een diepen indruk maakte en de harten geweldig roerde. In 't kort, zij weergegeven wat wij daaromtrent vermeld vinden.

Zooals gezegd, was de bezetting doodop en de nood reeds hoog geklommen, vooral daar de mond- en krijgsvoorraad nagenoeg was verbruikt. Op ontzet hoopte niemand meer; hoogstens 24 uren kon nog weerstand worden geboden en daarna zoude men de lont in 't kruit werpen, om zich met vrouwen en kinderen onder de puinhoopen te begraven. JESSIE BROWN, de vrouw van een korporaal, was in den

morgen van den 24sten September, van vermoeidheid neergevallen en had zich op den grond uitgestrekt, met haar hoofd rustende op den schoot van een kolonelsvrouw. De vrouwen hadden de taak om bevelen over te brengen naar de batterijen en te zorgen dat de mannen levensmiddelen kregen en vooral koffie, welke dag en nacht moest worden verstrekt. Ondanks het voortdurend gebulder der kanonnen waren beide vrouwen van vermoeienis spoedig in vasten slaap verzonken. Op eens werd de kolonelsvrouw opgeschrikt door een woest, bovenmenschelijk geschreeuw en ziet zij JESSIE in luisterende houding, met opgeheven armen voor haar staan. Met schitterende oogen en een glans van verrukking op 't gelaat, trok zij de kolonelsvrouw naar zich toe en riep: „Hoort gij het niet, hoort gij het niet? O, ik „droom niet; het is de muziek der Bergschotten. Wij zijn „gered, wij zijn gered!" Daarna viel zij op hare knieën en zond een vurig dankgebed ten hemel. Daarna sprong zij op, snelde naar de batterijen, den soldaten toeroepend: „Houdt moed, „houdt moed, luistert naar den doedelzak, naar MACGREGOR, „den grootsten van hen allen. Hier komt eindelijk hulp."

De uitwerking dier woorden is moeilijk weer te geven. Het vuren werd voor een oogenblik gestaakt en zoowel mannen als vrouwen liepen zoo hard zij konden naar de batterijen en luisterden met ingehouden adem en naamlooze spanning. Maar niets werd gehoord dan het gedonder der kanonnen en het geratel der geweren; niets werd gezien dan wolken van kruitdamp. En toen ook de kolonel mistroostig het hoofd schudde en verklaarde niets te hebben gehoord dan het schieten, verhief zich een gemompel van bittere teleurstelling, dat zich mengde in het droevig geschrei der vrouwen. Een verlammende moedeloosheid begon zelfs den moedigsten te beheerschen. Toch had JESSIE gelijk, want de Bergschotten waren in aantocht, maar zij waren nog ver, te ver zelfs, om hun krijgsmuziek te kunnen onderscheiden en MACGREGOR, de langste van hen allen, bevond zich inderdaad te midden der pijpers.

Inmiddels had JESSIE zich op den grond neergevleid en was spoedig schijnbaar in diepen rust. Na eenigen tijd sprong zij andermaal op en riep met een gillende, doordringende stem, zoodat hare woorden door de gansche bezetting werden verstaan: „Wilt gij het niet gelooven? De muziek heeft nu werkelijk opgehouden, maar de Cambells zijn in aantocht. Hoort gij het niet, hoort gij het niet?" Hare houding en de wijze waarop zij die woorden sprak, maakten onwillekeurig indruk en in weerwil niemand zich verheugde met een hoop, die zoo weinig waarschijnlijk was, begon men weer te luisteren. Ja, eindelijk werd een scherpe doordringende klank gehoord, welke tot nog toe vreemd was aan het krijgsrumoer en evenmin afkomstig kon wezen van het werk der Sappeurs. En waarlijk, scherp luisterend, onderscheidden velen, hoe langer zoo duidelijker, het geluid der Schotsche pijpers, soms wild en onstuimig, als begeleidden zij een verwoeden stormaanval, dan weer zacht en troostend, als om de kameraden in den nood, moed in te spreken. Toen, zoo verklaarde een ooggetuige, viel alles op de knieën en vernam men slechts snikken en gebeden. En onder dat bidden blonken tranen, zelfs in de oogen van de meest geharde krijgers, die na de vreeselijke dagen door angst en kommer over 't lot van vrouw en kinderen, thans de redding nabij zagen. Als op een gegeven teeken stonden allen weer op, en nog tot in diepst van hun gemoed bewogen, hieven zij tot lofzang, het Britsche volkslied aan: „God zegene de Koningin." In de verte weergalmde als een echo, de populaire marsch der dappere Schotten onder Sir COLIN CAMBELL: „Zoude oude vriendschap zijn vergeten?"

Bij zijn intocht in het fort, werd JESSIE aan den generaal HAVELOCK voorgesteld, en 's avonds, op het feest der officieren, werd in aller tegenwoordigheid op haar gedronken en herhaalden de pijpers het geliefkoosde lied: „Zou oude vriendschap zijn vergeten?"

Omtrent de Bergschotten luidt 't verhaal, dat hun eigenaardige uniform waaraan een kleedingstuk ontbreekt, dat

bij mannen tot een onmisbaar deel der uitrusting behoort, al dadelijk tot allerlei gissingen aanleiding gaf. Niet alleen verbazing, maar ook schrik verwekten hunne reuzengestalte, roode baard en oogen. Een correspondent van de „Times" schreef o. m.:

„Eerst werden zij aangezien voor vrouwen, die uitge- „zonden waren om den moord der dames van Cawnpore te „wreken. Maar na den slag van Oano werden zij voor duivels „in vrouwenrokken aangezien. Zij bleven evenwel een raadsel. „De Sipayers konden wel begrijpen dat zij duivels waren, „maar niet, waarom zij met bloote beenen liepen. Eindelijk „ontdekte men de waarheid: deze duivels liepen blootbeens, „om gemakkelijker de Sipayers op hunne knieën te kunnen „breken. Een inlandsch soldaat van het 74ste Regiment, die „toevallig te *Calcutta* bij hun ontscheeping tegenwoordig „was, vertelde bij terugkomst in het korps, dat de Engelschen „nu monsters hadden gestuurd met beenen gelijk oliphanten, „met gezichten met haar bedekt als de wilde beesten, en „met bloedroode oogen."

Geen wonder, dat deze handvol dapperen, die te *Lucknow* de spits afbeten en in wier doedelzakken de Sipayers het gehuil van monsters meenden te hooren, een panischen schrik veroorzaakten.

Terecht werd gezegd, dat het Indisch bestuur wel zoude hebben gewenscht, dat men meer van deze monsters had afgezonden.

Het fort Lucknow kon zich thans handhaven, doch rust werd de bezetting niet gegeven, zij werd meermalen zelfs geheel omsingeld, zoodat de generaal GRANT, commandant van het garnizoen, het niet raadzaam achtte de vele vrouwen en kinderen, zieken en gewonden te evacueeren.

Eerst in de maand Maart 1858 konden de Engelschen er aan denken, de stad *Lucknow* aan te grijpen, welke eene bezetting had van ruim 100000 goed geoefende en wel bewapende opstandelingen. Het Engelsche leger, dat de moeilijke taak had Lucknow te nemen, werd te Cawnpore samen-

getrokken en telde weldra 40000 man, waaronder 20000 Europeanen. De generaal Sir CAMBELL werd aan het hoofd gesteld van dat legerkorps. Het was op den 2den Maart, dat de troepen zich in beweging stelden, en eerst den 6den daaropvolgende stonden zij voor 's vijands stelling, ofschoon de afstand tusschen *Cawnpore* en *Lucknow* slechts 10 geogr. mijlen bedraagt.

Deze traagheid van beweging was te wijten aan den bagagetrein, die eene lengte besloeg van 25 mijlen en behalve uit eenige duizenden olifanten en paarden, ook bestond uit 16000 kameelen, 13000 ossen en 60000 geleiders, bedienden enz. Tot zulk een nasleep zijn de Engelschen verplicht met 't oog op de omvangrijke en uiteenloopende religievoorschriften der verschillende hindoe-casten, die naar de regels hunner caste moesten worden gevoed en eigene stookplaats hebben, keukens, die ook volgens bepaalde formaliteiten moeten zijn ingericht en gereinigd. Daarbij komt, dat niet alleen rekening behoort te worden gehouden met verschillende vleeschsoorten, doch sommige stammen hebben rijst tot hoofdvoedsel, terwijl aan anderen weer onderscheidene graansoorten moeten worden verstrekt. Ook de Mohamedanen houden zich streng aan de voorschriften van den Koran en mogen, zooals bekend, wel rund-, maar geen varkensvleesch nuttigen. Strenge eerbiediging dier voorschriften en gebruiken is bij het Britsch-Indisch leger bepaald noodzakelijk en vordert daarom een nasleep, welke een veldtocht niet alleen hoogst kostbaar maakt, doch ook aan de snelheid van beweging afbreuk doet, en soms aan tegenspoeden heeft blootgesteld.

Wij kunnen bezwaarlijk hier de krijgsverrichtingen tegen Lucknow breedvoerig behandelen; het zij voldoende te melden, dat men aan weerskanten met de uiterste dapperheid en volharding streed, want aan beide zijden wist men, dat het een beslissende worsteling was.

De opstandelingen werden voornamelijk aangevuurd door een Mohamedaansche prinses van buitengewone schoonheid,

die ondanks het verbod harer religie, welke de vrouw verbiedt zich in het openbaar te vertoonen, op een olifant gezeten, den strijd volgde en meermalen ook bij het opwerpen van verdedigingswerken, den arbeid bestuurde. Zij vuurde hare strijders steeds aan, om zich voor den heiligen oorlog ten dood te wijden en gaf het voorbeeld, door zich immer in het heetst van het gevecht te begeven. Eens verscheen zij zelfs in een krijgsraad en toornig verweet zij de bevelhebbers hunne laksheid en kleinmoedigheid. In het vuur van hare rede scheurde zij haren sluier en vertoonde haar beeldschoon gelaat, welks edele en fiere uitdrukking, den glans harer schoonheid verhoogde, zoodat de gansche krijgsraad geheel werd beheerscht door hare persoonlijkheid en zich aan hare bevelen onderwierp.

Na een verwoeden strijd van 14 dagen verklaarde zich de zege voor de Engelsche wapenen. Tegen den avond van den 20sten Maart ontwaarde men, dat de inlandsche bezetting de stad heimelijk trachtte te ontruimen. Talrijke colonnes trokken de poorten uit, om een goed heenkomen te zoeken langs enkele wegen en paden, die de Engelsche troepen niet hadden bezet. Doch spoedig hadden deze alle uitgangen, poorten en bruggen in hun macht, zoodat de opstandelingen als door een ijzeren muur waren omringd en geheel overgeleverd aan de genade van den getergden overwinnaar. Wellicht ware de strijd zonder verder bloedvergieten afgeloopen, indien de hoofden zich aan de krijgsgebruiken hadden gehouden, doch de vluchtende massa's beproefden de Engelsche linies te doorbreken, zoodat een moordend vuur werd geopend en weinig krijgsgevangenen werden gemaakt. Verwoed drongen de Engelsche soldaten met gevelde bajonet door de straten en was de ongelukkige stad weldra overgeleverd aan de woeste Sikhs en de Goerkha's. Maar de generaal CAMBELL was niet de man, om den roem der Britsche vanen te doen verduisteren door opwinding en hartstochten zijner troepen. Om het geweld zooveel mogelijk te bedwingen, werd elk uur van den dag „appel" gehouden en geen soldaat

mocht gewapend loopen, tenzij hij op wacht was of in dienst moest. De beteugeling van moord, roof en wanorde in de stad door dien bekwamen veldheer, heeft diens naam met onvergankelijke eer gestempeld en tot belooning zijner vele verdiensten en uit waardeering voor zijne menschlievendheid, werd hij door Koningin VICTORIA begiftigd met den titel van Lord CLYDE en verheven tot lid van het huis der pairs.

De val van Lucknow gaf den doodsteek aan den opstand. Wel trachtten KOER-SINGH, een der bekwaamste en energiekste aanvoerders der opstandelingen, zoomede NENA-SAHIB en vele mindere hoofden de vanen des opstands op enkele plaatsen staande te houden, doch dat verzet had weinig kracht en werd volgehouden uit wanhoop, wijl zij alle aanspraak op genade hadden verbeurd.

NENA-SAHIB had zich, na de verovering van Cawnpore door de Engelschen, teruggetrokken in zijn sterk fort te Bhitar, doch moest weldra de wijk nemen naar het gebergte, in welks onherbergzame wouden hij een leven van angst, vermoeienissen en ellende had te verduren. Ondanks hij voortdurend werd opgejaagd en achtervolgd, gelukte het den Engelschen niet, dien vogelvrij verklaarden vorst in handen te krijgen.

NENA-SAHIB heeft in de Britsch-Indische geschiedenis een blijvenden naam verworven, doch een naam, die nooit dan met verachting en afschuw kan worden uitgesproken.

Wat betreft BAHADOER-SHAH, deze meende in den zwijmel van grootheid en aangroeiende macht, zijn troon niet beter te kunnen schragen, dan door de Engelschen geheel uit te roeien en vermoedde geenszins, hoe snel de Godin der Wrake ook hem en zijn Koningshuis treffen zoude.

Het was op den 20sten September 1857, dat Delhi na een hardnekkigen en bloedigen tegenstand, eindelijk voor de herhaalde stormaanvallen der Engelschen bezweek. Maar den bloedigsten strijd hadden zij te doorstaan in de stad zelve, waar de eene straat na de andere met de bajonet moest worden genomen. In die straten was het geen gevecht meer

te noemen; 't was een allerverschrikkelijkste worsteling op leven en dood. Van weerskanten kende men geen kwartier; men zwom letterlijk in het bloed. Eindelijk wapperde op alle punten de Britsche vlag, maar duur was de zege gekocht; bijna een vijfde van het Engelsche leger was bezweken. De Engelsche bevelhebber WILSON verklaarde. dat Delhi ingenomen was met bijna hopelooze kansen en hij niet gaarne hetzelfde werk zou willen herhalen. Jammer genoeg. vond men bij de inneming van het paleis, geen enkel lid der Koninklijke familie, daarentegen vele gewichtige papieren, die later als bewijsstukken voor den krijgsraad hebben gediend. Reeds in den avond van den 21sten September wist de generaal WILSON door zijne spionnen, dat de Koning in de richting *Kuttab-Minar* was gevlucht, reden, waarom de majoor HODSON bevel kreeg, om in den vroegen morgen van den 22sten September met 100 man, waaronder 50 ruiters den 'vorst te achterhalen. HODSON stond bekend als een officier van veel overleg en doortastendheid en uitstekenden moed. Hij wordt in het werk van den Nederlandschen luitenant-ingenieur A. C. LORENTZ, getiteld: „*Het 12-jarig soldatenleven van Majoor Hodson*" genoemd: „een van Engeland's beste en braafste zonen".

In de nabijheid van Kuttab-Minar gekomen, ontwaardde HODSON om en in de nabijheid van een groot monument, een talrijke menigte, waaruit hij de gevolgtrekking maakte dat de Koning zich niet ver van daar schuil hield. Zijn eerste werk was, dat monument, een soort praalgebouw, te omsingelen, daarna begaf hij zich naar den hoofdingang en vroeg den wachter, of de vorst zich daarbinnen bevond. Deze antwoordde ontkennend, waarop de officier kort en bondig zeide: „daarvan wil ik me overtuigen" en gaf een escorte soldaten het bevel hem te volgen. Doch nauwelijks was die last gegeven, of een bode der Koningin kwam uit dien gang te voorschijn en verzekerde den majoor met de noodige plichtplegingen, dat de Koning niet in het gebouw was, maar zich in den omtrek ophield, wijders, dat de ge-

malin des Konings, ZENAHAT MAHAL, bereid was den vorst tot overgave te bewegen, onder beding van het behoud des levens niet alleen, maar dat hij weder op den troon zoude worden hersteld, onder 't genot van een jaarlijksch tractement van een millioen ropijen! Met koude onverschilligheid had HODSON den bode aangehoord en gaf hem te verstaan, dat hij ingevolge machtiging van den opperbevelhebber, slechts levensbehoud kon beloven.

Toen de bode vertrok, bereidde HODSON zich op het ergste voor, daar hij weinig hoop koesterde op een gelukkigen uitslag dezer gevaarlijke onderneming. Tot zijne niet geringe verbazing kwam de bode terug met de mededeeling, dat de Koning zich werkelijk in het monument bevond en bereid was, zich met de vorstin en den prins-troonsopvolger over te geven, onder voorwaarde, dat hem persoonlijk door den heer officier zoude worden verzekerd, dat zijn leven geen gevaar liep. Het spreekt van zelf, dat HODSON zich daartoe gaarne bereid verklaarde en hij veel zelfbeheersching noodig had, om zijn vreugde niet te verraden.

Daar naderde eindelijk, gesteund door vrouw en zoon, de 80-jarige vorst, afstammeling van het machtigste en rijkste Aziatische Koningshuis, eens de vrees en de schrik van naburige rijken, de trots zijner natie, voor wien zelfs de Engelsche onderkoning, de knie behoorde te buigen, doch thans een zwakke grijsaard, een toonbeeld van de wisselvalligheden des menschen leven. Het was een spannend en indrukwekkend oogenblik, dat nog bloedig had kunnen afloopen, indien de vorst anders had gewild. Maar BAHADOER-SHAH, die kort te voren met ijzeren hardvochtigheid den koningsstaf zwaaide, was nu een geknakt en afgeleefd man, die zijn lot met volslagene gevoelloosheid droeg, blijkbaar niet beseffend, hoe op dit oogenblik het eens zóó machtige Koningshuis, door den beroemden Koning AKBAR gesticht, voor goed uit het boek der vorsten werd uitgewischt.

Zoo spoedig mogelijk werd hij met vrouw en zoon naar *Delhi* overgebracht en streng bewaakt.

Den volgenden dag snelt HUDSON met 100 ruiters naar *Hoemayon*, een dier onmetelijke gebouwen, die tot begraafplaats diende der Indische vorsten en te midden dier praalgraven verhief zich het gedenkteeken van den grooten HOEMAIJON, den zoon en opvolger van Koning BABER. Naar dien gewijden grond, die den naam van Delhi's grootsten en bekwaamsten vorst bij den Hindoe in levendig aandenken houdt, waren twee zonen des Konings gevlucht. Een der onechte zonen van den Koning, diende HODSON tot gids, waaruit blijkt, dat broederliefde den Aziaat — onder den invloed van Oostersche veelwijverij — vreemd is, althans niet belet op een halfbroer, zich een gewenschte wraak te verschaffen. De begraafplaats werd zoodanig afgezet, dat ontkomen onmogelijk was. In het voorbijgaan zij gezegd, dat bedoelde prinsen tijdens den opstand een gewichtige rol hadden vervuld en de Engelschen niet ten onrechte beducht waren, dat zij de tallooze opstandelingen zoo van nabij als ver afgelegen plaatsen, om zich zouden vereenigen, teneinde een eindelooze guerilla te voeren. Na lang praten kwamen de prinsen te voorschijn en werden gedwongen zich onvoorwaardelijk gevangen te geven. Zij werden onmiddelijk ontwapend en geëscorteerd door twintig man, naar Delhi gevoerd. HODSON bleef achter, om de schuilhoeken van de begraafplaats te verkennen en ontdekte dat ongeveer 6000 gewapende lieden zich daarin hadden verborgen. Zoo ooit, dan heeft HODSON in die hachelijke omstandigheden zijnen roem van dapperheid en vastberadenheid op schitterende wijze gehandhaafd. Zonder aarzelen naderde hij de muiters, die reeds een vijandige houding begonnen aan te nemen en gelastte op luiden en gebiedenden toon, onmiddelijk de wapens neer te leggen. Aan deze sommatie werd — onbegrijpelijk genoeg — door die woeste kerels terstond voldaan. De geweren, sabels en lansen werden zoo spoedig mogelijk op paarden en kameelen geladen, waarna HODSON zich haastte de gearresteerde prinsen in te halen. Het was inderdaad hoog tijd, want nabij de poorten der stad gekomen, zag hij de draagstoel

aangehouden en omgeven door een groote volksmenigte. Geschreeuw, dreigkreten en verwenschingen klonken verward door elkaar; velen kwamen op hem af, doch HODSON drong met zijne soldaten vastberaden tot de prinsen door en riep luide, dat dit de prinsen zijn, die niet alleen oproer hebben gemaakt, doch ook vrouwen en kinderen op laaghartige wijze vermoord en dus zullen worden gestraft.

Vreezend, dat men zijne gevangenen zoude ontvoeren, trok hij zijne pistolen en schoot de prinsen met eigen handen dood. Geen uitroep van toorn deed zich hooren, geen wapen werd opgeheven om de prinsen te wreken; integendeel, eenige Mohamedaansche priesters en hindoe's riepen zelfs: „ALLAH is groot, wel is er recht gedaan, de straf is billijk. Zij waren het, die de onschuldige vrouwen en kinderen lieten doodmartelen en hunne naakte lijken der menigte prijs gaven. ALLAH is ALLAH, zijn naam zij geprezen!"

De ontzielde lichamen werden twee dagen tentoongesteld en met opzet neergelegd op dezelfde plaats, waar de grond nog doorweekt was van het bloed hunner weerlooze slachtoffers. Ten bewijze dat niet alle Mohamedanen de gepleegde gruwelen goedkeurden, getuigt o. m. ook een brief, die men in het paleis had gevonden en den krijgsraad als bewijsstuk werd overgelegd. Dat schrijven was van een Mohamedaanschen priester, die verklaarde vernomen te hebben, dat men in Delhi besloten had, de Europeesche vrouwen en kinderen ter dood te brengen, reden, waarom hij zich tot den Koning wendde, die als lid van het ware geloof, als een goed Mohamedaan en als gemoedelijk en menschlievend Vorst, besliste bevelen zoude uitvaardigen, opdat zulk een wreede daad niet zoude worden voltrokken, alvorens eene vergadering van priesters was belegd, aangezien naar het oordeel van dezen schrijver, zulk een misdaad in strijd was met de wet van MOHAMED en een vlek zoude werpen op den godsdienst. Maar dit stuk was, opmerkelijk genoeg, het eenige, waarop de aanteekening des Konings ontbrak. Doch wat vermogen enkele stemmen tegen de

macht en het geweld van een verblind

De Nederlandsche generaal KNOO geschriften over het neerschieten de het van HODSON een onverschrokke maar dat die daad, niet meer of m moet worden genoemd, omdat de gev werden ter dood gebracht. Maar d oordeelde en sympathieke schrijver h gedacht, welke rampen en ontelbare sl dier bloeddorstige en invloedrijke vo kost. Hier werd gevonnisd zonder re doch HODSON werd daartoe aangezet d drang der noodzakelijkheid. Het zelf SON's daad en treft hem derhalve o. i.

De Koning van Delhi werd op d voor den krijgsraad ter verantwoordin bank, voorgezeten door den kolonel D een gehoorzaal van het koninklijk pa SHAH eens had getroond, om de hul machtige grooten. De Koning, de la die zelfs zich verhoovaardigde een afst den grooten veroveraar TAMERLAN, we eilanden verbannen, alwaar hij zijne laa digde. Dit was het lot van den laatsten met wiens verbanning ook de aloude zetel stamhuis werd vernietigd.

* * *

De verandering van bestuur in Britsc opstand aanleiding gaf en welke wij trekken zullen schetsen, heeft een gro weeg gebracht in de heerschende toestan ging in het bestuur dank ... en der beschaving en mens ... en ge van de rijkdommen ... de beste geeft.

op de Koningin, wier bestuurslieden in Indië voor hun gedrag verantwoordelijk zijn aan het parlement. Sinds is het streven der Engelschen, om de bevolking van Hindostan, welke 15 groote nationaliteiten telt, op den Europeeschen trap van beschaving te brengen, en zoeken zij eene samensmelting te bevorderen, voornamelijk in gelijkheid van godsdienst, taal en gebruiken; een reuzenonderneming, welke de Britten meenen in de hand te kunnen werken, door meer burgerrechten te verleenen aan inboorlingen, die door kennis van de Engelsche taal, beschaving en verlichting, daarnaar mogen dingen.

Afgescheiden van de onmogelijkheid, om harmonie te brengen tusschen Europeanen en Aziaten, zoo uiteenloopend in karakter en neigingen, zal ook de onbuigzame trots van den Brit, die den Inlander nauwelijks met een blik verwaardigt, steeds een beletsel blijven om van de Indiers een wezenlijk deel van het Engelsch volk te maken.

De worsteling in *Britsch-Indië* heeft echter ten duidelijkste aangetoond welk een geduchte kracht van het Engelsche volk kan uitgaan en welk een zelfvertrouwen deze Natie bezielt, wier geestkracht, vastberadenheid en ware patriotisme de bronnen zijn van hare macht en grootheid. Zij slaapt niet in, daar waar het de belangen en de toekomst geldt van het Vaderland; zij letten niet op zwarigheden, noch op geld, indien uitgaven worden gevorderd voor hooge en ernstige Indische belangen.

De Britsche Natie zij ons in velerlei opzicht ten voorbeeld genomen. Evenals *Britsch-Indië* de steun is van Engelands macht, zoo is ook een *Nederlandsch-Indië* onmisbaar voor ons volksbestaan, voor ons aanzien en onze welvaart. Zonder onze kostbare eilanden dalen we af tot den raug der onbeduidenste mogendheid. Laat ons daarom niet het *après nous le déluge* huldigen en onbekommerd voor de toekomst, onverschillig omtrent het nageslacht, zorgeloos van den eenen dag tot den anderen leven.

Verschuilen wij ons niet achter onze kleinheid, doch herinneren wij ons liever de roemvolle dagen van voorheen,

